

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU CULTURĂ,
LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X

: SIBIU 1-16 IUL. 1971:

NRUL 13-14

: REDACTOR: OCT. C. TÂSLĂUANU:

Sumarul:

Đ. C. Ţ. . . .	Grigorescu.	Romul Yuia . . .	Cântec (poezie).
Şt. Đ. Iosif . . .	Cântecele mării (poezie).	Y. Cioflec . . .	Păţania lui Lazăr.
Em. Gârleanu . . .	„Viaţa e un vis!“...	Đări de seamă:	
I. Borcia . . .	Sonete (poezie).	II. Chendi . . .	Eugeniu Stefanescu- Est: Poeme; C. S. Făgeţel: Copiii Noptii.
I. Chiru-Nanov . . .	Ţigănul.	Ţ.	C. Mikszát: Cavalerii, trad. de Ł. Rebreanu; I. Mateiu: Preoţimea românească-ardeleană în veacul al XVII-lea.
Maria Cunţan . . .	Đ mamă sfântă. Note de drum (poezii).		
Livia Rebreanu . . .	Întinde-mi mâna (poezie).		
Đ. N. Ciotori . . .	Poveste nouă.		
A. Călugăru . . .	Barcarolă (poezie).		
P. Pădure . . .	Cântec (poezie).		

Cronică: Anul al X-lea. Đaţi-ne monografiile scriitorilor noştri. Ţărănismul literar în discuţie. Đ-l Grigoroŷitza. Alexandri şi Grenier. Studii ştiinţifice. Şcoala „Asociaţiunii“. Un poem de C. Negruzzi. Scrisori inedite de Niţa Popovici. Turneul Bărsan. N. Iorga. Un umorist ardelean. Nore şi chiuituri din Bucovina. — Poşta Red. Bibliogr.

Ilustraţiuni: Grigorescu: Portret, Bălciu la Bacău, Întorcerea dela bălciu, Đvreiu din Galiţia, Aşteptându-l, Ła păşune, Gânduri de primăvară.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . . . 24 cor.

6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ . . . . . 12 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an . . . . . 20 cor. Ed. de lux . . . . . 30 cor.

6 luni . . . . . 10 „ „ „ „ . . . . . 15 „

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

A apărut:

Advocatul poporal.

Indreptar pentru poporul român

de

Dr. Dionisie Moldovan, avocat în Sibiiu.

≡ Ediția a doua. ≡ 384 pagini 8°. ≡

Prețul broș. Cor. 2.50, legat în pânză Cor. 3.50.

De vânzare la toate librăriile din țară precum și la

editura W. Krafft în Sibiiu.

Orice reproducere oprită.

Grigorescu.¹⁾

„Neamul nostru, din firea lui, vorbește puțin. Strămoșii noștri — oameni de războiu — erau tăcuți. Apoi, și fără asta, valurile grele prin cari am trecut, atâtea veacuri de griji, de sbucium, de luptă pe vieață și pe moarte, nu ni-au îngăduit reculegerea, concentrarea prisosului aceluia de puteri disponibile, cari ard par'că de nerăbdarea de a se descărca, de a se turna în formele traionice ale artei“.

„Sufletul artist al poporului s'a destăinuit adesea, în șoaptă de grijă și de dor, pe minunatele cusături și alesături ale țăranelor noastre, în măiestria cu care își ciopleau voiniciei ghioaga de luptă, plugul de arat și fluerul de doinit, în felul cum știau toți la țară să-și împodobească portul, casa și vieața lor. Ai zice că pe fiecare lucrășor mijeste geana de lumină a unui răsărit care întârzie. În ce vifor am trăit noi, e mirare că mai avem și ce-avem“.

„Cântece, însă, cântece de vitejie și de dor, avem cum nici un alt neam de pe pământ nu cred să mai fi avut vreodată. E aproape singura artă ce ne-a rămas întregă din zilele acelea. Bindecuvântată, mântuitoare doină, numai sufletul nostru te înțelege!“

„Sunt insule, cari răsar deodată din valuri, în urma unei uriașe sguđuiri telurice. Așa am ieșit noi în vază, după marile sguđuiri po-

litice dela începutul veacului al nouăsprezecelea. Și ca într'o tabără, când sună goarna deșteptării, — un freamăt și un zor de pregătire a fost vieața noastră dela un capăt la altul al țerii. Din această proaspătă înviorare de puteri, aproape sălbatică în izbucnirea lor, din acest clocot de vieață frenetică, au răsărit eroii mântuirii noastre — oameni de-aceia unici, aproape divini, a căror apariție în mijlocul unui popor înalță stâlpi de lumină în istoria universală, și despre cari cu drept cuvânt se zice că n'au înaintași, nici urmași. Un astfel de om a fost pictorul Grigorescu.

Înainte de venirea lui — în afară de acea veche, amestecată și risipită pictură bisericască, la care nu se prea uitau cei cari mergeau să se închine, pe cari foarte puțini știau s'o prețuiască și din care nimeni nu învăță ce eră de învățat — nici o cărare, nici un semn luminos nu se arată sufletului artist care ar fi vrut să afle încotro e adevărul. Atingerea cu apusul așterneă doar o poleială, o îngânare de artă și de cultură, la suprafața vieții noastre. Și noi aveam nevoie de un glas, care din adâncul *acestei* vieți să se ridice și despre *această* vieață să ne vorbească. Un asemenea glas am avut în Grigorescu. Cum a vorbit el, în limba formelor și a colorilor, despre țară și despre neamul lui, a fost mai mult decât îndeplinirea unei chemări de artist. Un apărător înflăcărat, un sol neadormit al geniului nostru, în fața lumii care nu ne cunoaște, și în fața veacurilor viitoare, iată ce-a fost omul acesta pentru noi“.

Cu aceste cuvinte începe minunata carte a maestrului Vlahuță despre pictorul Gri-

¹⁾ După cartea d-lui A. Vlahuță, Pictorul N. I. Grigorescu, vieața și opera lui, cu 20 planșe fotografură, 232 autotipii și 17 facsimile, după fotografiile originale executate de d-l inginer Stelian Petrescu. Ediția Casei Școalelor. București, 1910. Prețul: 90 Lei. D-l Vlahuță a binevoit a ne da autorizația specială de a reproduce în revista noastră părți din cartea d-sale.

gorescu. Și cred că nu pot face un mai mare și mai bun serviciu culturii artistice românești dela noi, decât resumând și mai ales reproducând cât mai multe pagini din această carte scrisă cu o dragoste și cu un entuziasm sfânt. Puțini dintre cetitorii noștri vor avea prilejul să vadă măcar această lucrare de artă — atât ca execuție tehnică cât și ca cuprins — pe care a scris-o prietinel și admiratorul marelui pictor Grigorescu. După furtuna de patimi, care a întunecat o clipă orizontul culturii noastre, publicul desigur e dornic după o atmosferă mai senină și mai curată, pe care această revistă întotdeauna a căutat să o răspândească prin lucrări de adevărată artă. Și ce artă poate fi mai senină și mai curată ca pictura lui Grigorescu și scrisul maeistrului Vlahuță, cu cari ne împodobim acest număr?

*

„Vieța lui Grigorescu — o povestesc operele lui. O vieță simplă, tăcută, ordonată, puternică, închinată toată artei lui. În afară de artă nimic nu există pentru el. Acolo și-a pus adâncă lui iubire de natură, de podoabele și de tainele ei, minunate pretutindeni, dar mai ales în țara și în făptura neamului lui; acolo iubirea de *bine*, de *adevăr* și de *frumos*, — treimea cea de o ființă și nedespărțită a credinței lui, a singurei lui religii“.

Grigorescu s'a născut în satul Pitaru din jud. Dâmbovița, în ziua de 15 Martie 1838, din părinți sărmani. Maică-sa, rămasă văduvă cu șapte copilași, s'a mutat în mahalaua Cărmidarilor din București, la o mătușă, și ea văduvă, și a muncit biata femeie, cât a putut, ca să-și crească odraslele.

„Cu acul ne-a crescut biata mamă. Și odată n'am auzit-o plângându-se, ori bles-temând, ori spunând vreo vorbă rea. S'a trudit sărăcuța de ea, ș'a învățat singură să cetească și să scrie, ca să ne poată învăța și pe noi puțină carte. Că ce școli erau pe vremea aia?... De dimineață până în noapte muncia și ne îngrijea s'avem de toate. Surorile începeau să coasă și ele. Un frate mai mare intrase ucenic la un unchiu al mamei, zugrav de biserici... Se vede că eră în neamul nostru, că mult îmi mai plăceau și mie icoanele când eram mic. Pentru mine sfinții

erau vii: stam cu sfială înaintea lor, și eram încredințat că și ei se uită la mine, mă așteptam să-i aud vorbind, să-i văd mișcându-se, ridicând mâna să mă binecuvinteze. La zece ani am intrat și eu la un iconar. Dar eră un om sucit, Dumnezeu să-l ierte, și rar auziai o vorbă cumsecade din gura lui. Mă puneă să mătur, să-i leagăn copilul, și, când voiam să mă uit și eu cum zugrăvește, mă luă la goană. Numai câteodată, când îi frecam colorile, se mai îmbună și mă lăsă pe lângă el, — atunci eram în culmea fericirii; îmi arătă cum se fac sfinții, — îi sorbeam vorbele, și mă uitam la el ca la un Dumnezeu. După doi ani m'am întors acasă și-am început să fac singur iconițe“. Iconițele ce le făcea le vindea la târg. Oamenii le cumpărau, ziceau că-s icoane cu noroc, dela copil nevinovat. Așa a lucrat, până a atras atențiunea lumii asupra lui, cu un tablou istoric, „Mihai scăpând stindardul“, cumpărat de Domnitorul Barbu Stirbei. Pe urmă zugrăvește icoane la Căldărușani, lucrează doi ani la mănăstirea Zamfira din Prahova, apoi trei ani zugrăvește mănăstirea Agapia, care și astăzi e una dintre cele mai bogate în comori artistice.

Pe Grigorescu îl mucea demult dorul de Paris. După terminarea Agapiei se și duce. Ajuns la Paris, lucrează câteva luni în atelierul lui Cornu, apoi studiază trei ani natura la Fontainebleau și Barbizon, cuibul celor mai vestiți peisagiști francezi. În toamna anului 1866, la expoziția tinerilor pictori dela Fontainebleau, se impune. Împăratul Napoleon al III-lea, cel dintâiu, cumpără din lucrările lui.

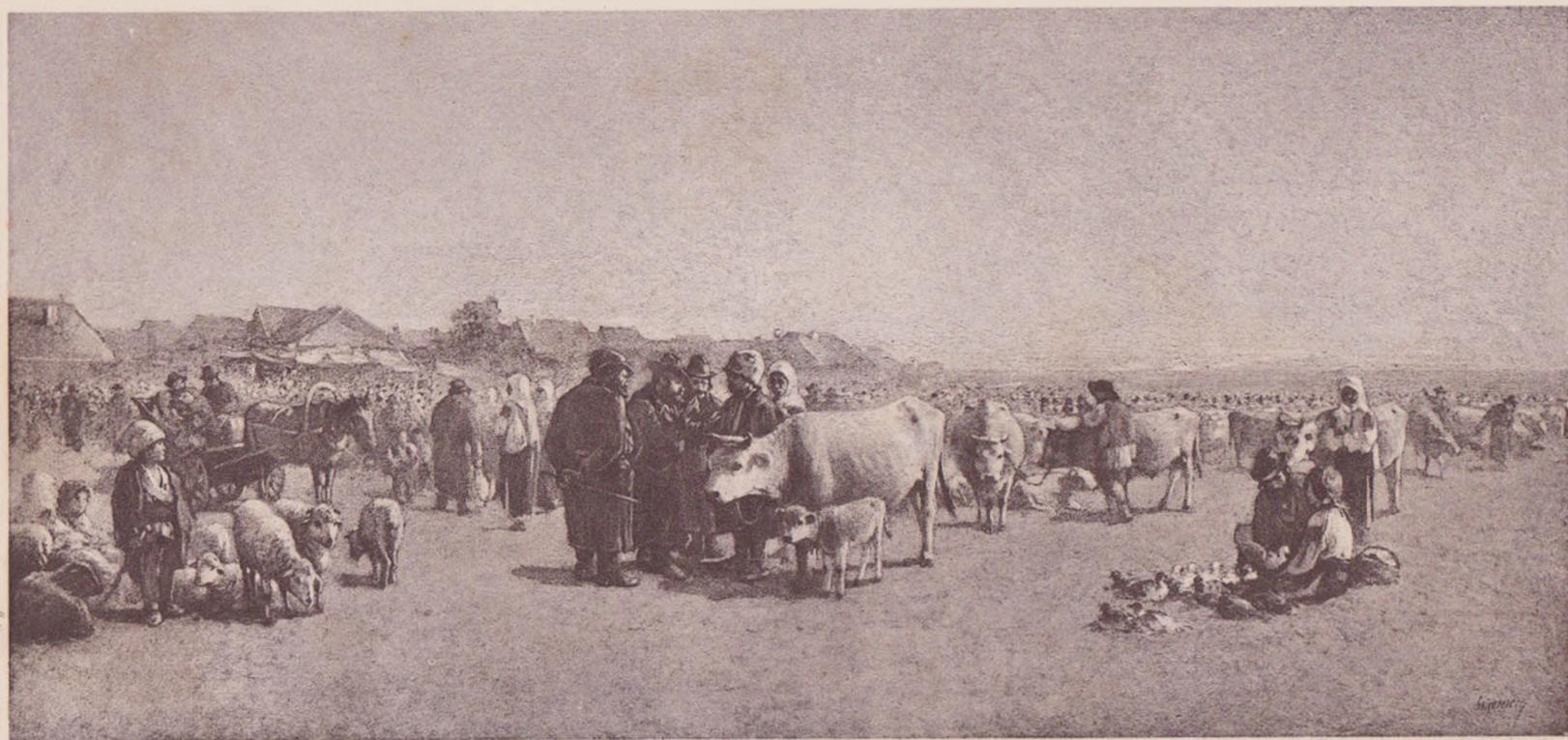
După trei ani de înstrăinare îl apucă dorul de țară. Se întoarce prin Galiția, unde studiază Lembergul, hanurile și mai ales tipurile de evrei. „În toată istoria artei de a exprima vieța prin linii și prin colori, nu cunosc alt pictor — zice d-l Vlahuță — care să fi văzut mai adânc în figura unui evreu, caracterul tipic al rasei și să-l fi înfățișat mai puternic sub specie aeterni“. În țară încearcă să ocupe un post de profesor la școala de Bele Arte din București, dar nu reușește. Lucrează la Căldărușani, Târgoviște, Câmpulung și Rucăr. „A făcut un buchet mare din cele mai alese flori ale țării lui și, luându-le cu el, s'a în-

tors iar în Franța“, la Marlotte, aproape de Barbizon, unde pictează „peisaje, boi și viței, flori, portrete, muncitori și ciobani... femei nevoiașe ce de-abiă pășesc sub sarcina de iarbă, pe care o așteaptă flămânde lighioanele de-acasă, atâtea și atâtea subiecte din lumea celor simpli și buni trec în fugă pe pânzele lui“...

Războiul din 1870 îl silește să se întoarcă iar acasă. „Acum e om de treizeci de ani — în plină dezvoltare a talentului, în plină putere. E stăpân pe arta lui. Dar arta lui e cheluitoare: călătorii, atelier, modele, colori... și pictorul n'are nimic din ceea ce se chiamă, simțul practic al vieții. E nevoit să-și pună pânzele în rame și să facă o expoziție — ,să deschidă prăvălie', cum zicea el cu înfiorare, scuturându-se ca de o bătură amară. Într'o sală din calea Victoriei, colț cu Știrbei Vodă, Bucureștenii au văzut în anul 1873 cea dintâi expoziție a lui Grigorescu“. „Erau flori, flori de răsură și de inișor, mănunchiuri de flori de câmp în ulcele de lut, erau luminișuri de pădure, fagi și mesteceni, case, biserici și tipuri din împrejurimile Parisului; erau ciobani din Moldova și țărânci dela Rucăr; erau vaste limpezișuri de câmp, târle de oi, vite la pășune, pluguri de brazdă, bordee și livezi sub poale de dealuri; erau ceriuri minunate, strălucitoare dimineți de vară și dulci amurguri de toamnă... și toate trăiau, în toate eră suflet, aer, lumină și o tinereță, care te înveselea și-ți făcea dragă viața, — ceva curat și proaspăt în fiecare strop de culoare“. „Nimic sgomotos, nimic aspru în opera lui Grigorescu. Nici o violență, nici un strigăt. Toate vorbesc încet, limpede și prietinește — cu o căldură și cu o grație fermecătoare. În florile lui e frăgezimea și respirarea umedă a vieții — ele surâd cu strălucirea lor de-o clipă, și cu ceva din privirea ochilor omenesți, — te aștepti să se scuture, te aștepti să le vezi ofilite, moarte peste câteva minute — atâta gingășie, atâta proaspătă lumină tremură în fiecare petală“. „Păstorițele lui cu mișcări de o eleganță antică, și ciobanii, și plugarii lui au, în blândețea privirii, în zâmbetul gânditor, în toată înfățișarea lor nu știu ce aer de cuviință și de omenie, în jurul figurii lor nu știu ce aureolă de sfințenie,

care îți spune că oamenii aceștia au fost priviți nu numai cu înțelegere adâncă, dar cu multă iubire și mult respect. — Nimeni n'a scris, în colori mai armonioase, pagini mai limpezi, mai calde și mai profund adevărate despre țara lui“.

După expoziție face o călătorie prin Franța, Italia, Grecia, până când se stabilește în orașul Vitre din Bretania, un fel de Nürnberg al Franței, apoi se așează în Paris. „Acolo îl găsi chemarea lui Ion Brătianu la 1877. Poetul liniștii, bunătății și blândeții, poetul luminii și al cerului albastru, e chemat să cânte întunerecul și viforul morții — să găsească pe paleta lui colori pentru cea mai îngrozitoare privesc pe care o poate înfățișa sălbătăcia nedomolită încă a neamului omenesc. Și n'a fost pictor pe lume care să le fi găsit mai bine ca el. Pare că toată viața lui nu făcuse decât asta. În rând cu soldații, înfruntând moartea, a privit deaproape toate atrocitățile războiului, a înțeles cine sunt adevărații eroi, și lor le-a închinat toată iubirea și toată admirația sufletului lui; pe ei, pe opincarii aceia uscați și vânjoși, cari se asvârleau cu frenezie în brațele morții, pe ei mai ales i-a nemurit în puternica lui operă — cea mai mișcătoare epocă a vitejiei neamului nostru... Un pictor nou se deșteptă în Grigorescu“. „În tablourile lui ,din campanie', nu-s mișcări de manevre, nici grupări convenționale de modele cari pozează. Nimic aranjat, nimic teatral. Sincer, ca însuș faptul pe care-l privește, el te face să vezi, ca la lumina unui fulger. În grozăvenia unei clipe, toată sguđuitoarea tragedie a războiului; dar așa de strașnic îți luminează clipa aceea, și așa din adânc îți răscolește sufletul cu ceea ce-ți arată, că ai dintr'odată întreaga privesc a celorce au fost și a celorce au să fie“. „Ostașii lui Grigorescu se bat, seucid și mor în chipul cel mai adevărat și mai serios al vitejiei ș'al morții. Bunătatea și mila acestui suflet de artist au strigat de groază și de durere în fiecare trăsătură de creion. Ceva din inima lui rănită se simte în fiecare lovitură de pensulă. — Am înaintea mea o bătălie în valea Rahovei, văzută dintr'o margine, și foarte deaproape. E chiar începutul ciocnirii. Gornistul turc a căzut strâpuns

Grigorescu: Bălciu la Bacău.

Grigorescu: Intoarcerea dela bălciu.

de baioneta celui dintâiu ostaș român, care doar un paș a mai făcut și a căzut și el, împușcat, cu fața 'n jos, cu inima pe armă, — peste el cade pe spate ucigașul lui cu mâ-nile încheștate pe pușcă, turcul mătăhălos, în pieptul căruia dorobanțul nostru și-a înfipt din goană baioneta până 'n gardă; acum se văd și ceialalți dorobanți cum vin din urmă grămadă, ca aduși de o vijelie; moartea fulgeră din mii de puști îndreptate asupra lor, ci ei înaintează neînfricoșați, orbiți de setea biruinții; în fund se ridică tot mai înțetit zarva mulțimii învălmășite, acolo e toiuł bătăliei, oarba frământare a pieirii. Nu cunosc în pictură povestire mai sguuitoare despre grozăviile războiului". „Toate tablourile lui Grigorescu din campanie sunt făcute ca viforul marilor emoțiuni pe cari le dă războiul. Simți că așa a trebuit să fie. Simți că toată această înfiorătoare priveliște a măcelului omenesc a trecut prin ochii lui înspăimântați, a sguuit adânc sufletul lui de artist și, ca tăria unui trăsnet, s'a descărcat, prin mâna lui, pe pânză, aproape fără știrea lui".

Pe urmă iarna stă la Paris, unde își păstrează atelierul până în primăvara anului 1887, când se așează în București. Cea mai mare parte din timp cutrieră țara, mai ales prin Muscel, culegând subiecte pentru opere de artă. „Multă vreme, în ciobanul blând și visător al plaiurilor, vede încă pe dorobanțul fioros din câmpiile Bulgariei, și mari pete de sânge în roșul frumoaselor apusuri. Are nevoie par'că să-și spele sufletul de uritele vedenii ale războiului, e încă fum și întunec pe paleta lui, și ca să uite, ca să-și însenineze sufletul, ca să se regăsească, muncește fără preget, se roagă muncind de dimineața până seara, în lumina, în măreția, în pacea crea-tore a naturii".

„Multe frumuseți s'aștern ca de sine, în toată vremea asta, pe pânzele lui: Corturi țigănești, cu focul de vreascuri pe lângă care stau pribegii tolăniți a vis, cu stâlpul de fum ce se înalță în liniștea serei, cu țigăncușa sveltă ce vine dela fântână cu donița plină în dreapta, cu brațul stâng întins, ca să se cumpănească — proiectând pe cer o siluetă de o eleganță antică; apusuri de soare, cu acca pulbere fină din aer, cu ațel abur al-

bastru din fund — ca o respira-re a codrilor, — sufletul depărtărilor și al înălțimilor, pe care așa de bine l-a înțeles și așa de puternic ni l-a arătat Grigorescu!"

„Și păstorița aceea frumoasă și mândră ca o domniță, ce pășește încet pe urma turmei și toarce; așa de simplu îmbrăcată: o fotă neagră peste cămașa lungă până 'n glezne, mijlocul strâns bine 'n bete, o broboadă albă pe cap, ș'atât... Și ce frumos îi stă! De sigur e sorioara ei cea mai mică, țărâncuța aceea în miniatură, așa de drăgălașă, ce merge și ea, chipurile, cu turma, și, neavând ce face cu mâ-nile, și le ține 'n sus, cu degetele încopciate la ceafă; e primăvară; mielușei cearcă dulceața celor dintâi fire de iarbă; pe luncă e o lumină de vis; peste toată această sărbătoare a tinereții, păstorița, înaltă, mlădioasă cu privirea dusă, are ceva simbolic în atitudinea ei: ridicând brațul drept pentru a întinde și răsuci firul pe fus, cu mâna, cu ochii, cu făptura ei întregă pare că binecuvintează. E atâta frăgezime în tabloul acesta, de o strânsă unitate organică, atâta mișcare ș'atâta adevăr, încât ai, privindu-l mai mult, impresia că ești afară, la câmp: simți aerul de-afară, te surprind unele detalii pe cari le descoperi deodată, și cari parc'atunci, subt ochii tăi se urzesc... Întreg tabloul e un cântec, un imn măreț al primăverii; ca de departe îți răsună 'n gând fraze din pastorala lui Beethoven. Tot ce vezi acolo e luminos, proaspăt, vibrant — o apoteoză a nevinovăției și a grației într'un peisaj divin".

La 1886 Grigorescu e silit să deschidă o expoziție la Paris, unde vinde numai câteva tablouri, din prețul cărora să-și poată continua munca. La 1887 deschide a doua expoziție la București, expunând 222 de pânze, dintre cari s'au vândut aproape jumătate. Cu trezeci de mii de lei poate să-și continue opera. Se așează în Posada, un cătun pe Valea Prahovei, aproape de Sinaia. Aici a lucrat patru-cinci ani dearândul. Dela 1891 lucrează în Câmpina, unde își face un cui-bușor definitiv.

*

„Grigorescu eră făcut pentru a vedea în lăuntru lucrurilor. Tăcut, pururea gânditor, neliniștit, având nu numai pasiunea de a ob-

servă, dar și darul de a vedea — omul acesta eră cu neputință să se mulțumească numai cu ce spun formele la suprafață. Toată adâncimea acestui suflet meditativ își cerea în afară proporția de adâncime, în bătaia privirii pe care o aruncă asupra lucrurilor. El nu eră un trecător grăbit în lumea aceasta, pe care a căutat s'o vadă, fără să fie văzut. Un lucrător grăbit — da. Grăbit să scuture cât mai multă vieață și cât mai mult înțeles din spăimântătoarea fugă a clipelor lui. Să vadă repede și repede să spuie ce-a văzut. Toată vieața lui eră în ochi. Acolo ardea flacăra sufletului lui. În ochi și în mâni, cari nu erau decât o continuare a ochilor. O imperioasă nevoie de a-și exprima prin linii impresiile lui. El cugetă în linii. Acasă, pe drum, în primblările lui prin țară ca și în călătoriile lui în străinătate, își însemnă ce vedeă, repede, cu iuțeala mișcărilor instinctive. Chiar și când eră bolnav și nevoit să stea în pat, simția în mână neastâmpărul, trebuința de a crea... Zăbovia o muscă la o picătură de sirop de pe mesija lui de marmoră — în două minute de poză, musca eră pe hârtie — aidoma, gata să sboare. La Paris fiind odată bolnav și neputându-se mișca din otel vreo două săptămâni, toată vremea nu făcea decât să deseneze figurile fantastice pe cari ochii lui aprinși le vedeă în florile tapetului de pe pereți. Îngrijitoarea, femeie deșteaptă, îi puneă la căpătâiu, regulat, în fiecare dimineață, foi de hârtie albă, în locul celor „măzgalite“. Și pictorul în bună-tatea lui, se făcea că nu bagă de seamă. Câte carneturi cu deseneuri prețioase n'a pierdut, în vieața lui! O zi, două, îi părea rău. Pe urmă zicea: Nu-i nimic: un lucru pe care l-ai făcut odată, nu-i pierdut chiar dacă l-ai șters nu-i pierdut. — a rămas ceva în mâna ta. Și asta-i deajuns. Vorbiai — el mai mult cu ochii te ascultă. Îi simțiai privirea cum îți umblă pe față, pe mâni, ca ceva viu, neliniștit, care caută. La masă, într'o bucatăică de pâne, într'o pată de cafea pe marginea ceștii, ne arată profiluri, capete de expresie, pe cari le învia cu privirea lui.

Lumea — el o vedeă în tablouri. Pictă cu ochii, cu gândul, când nu pictă cu mâna.

Toate clipele de veghere le trăia în arta lui. De aci — ușurința, libertatea, verva extraordinară a facturii lui. În arderea aceasta neîntreruptă a focului sacru e taina puterii unui artist.

El n'a lăsat o clipă să se treacă focul pe care i l-a încredințat Dumnezeu. Și de aceea tot ce-a vrut a făcut. Toate tainele i s'au deschis. Priviți peisajele lui. Nu mai e pictură. E o fereastră deschisă larg în lumina de afară. Copacii își tremură frunza 'n aer, norii se mișcă încet, ca niște corăbii fără vânt, pe marea lor albastră, de un albastru de vis, — iarba, încropită de soare, aburește, par'că te chiamă la odihnă; te duci cu gândul acolo, trăești acolo. Tot înțelesul artei stă în vraja aceasta. —

Se uită unii de-aproape să-i vadă „meșteșugul“. Un muzicant care ar vrea să controleze pe ce note cântă privighetoarea! Dar Grigorescu n'are nici un meșteșug. Natura însăși creează prin el. Natura a vrut să vadă cum sunt lucrurile ei în pictură: aveă nevoie de un suflet curat și sincer, care să i le arate în adevărata lor lumină — și-a însărcinat cu aceasta pe Grigorescu. L-a ales pe el, pe copilul acesta bun, care spunea unui critic de artă ce-l tot întrebă de tehnică, de proceduri, de secrete. „Nici un secret, dragă domnule. Privesc lucrul cu ochii mei, și caut să-l fac așa cum îl văd“. — Multe lucruri bune dau cărțile; sinceritatea însă nu pot să-ți dea, — și aceasta îi mai scumpă decât toate învățăturile.

Ce anatomie a învățat Grigorescu? Și cu toate acestea uitați-vă la boii lui. Sunt „modelați pe dinlăuntru“; își au sub piele mușchii și oasele la locul lor, făcute bine, bine legate, — fiecare mișcare o vezi și pe dedesubt, își desvoaltă jocul ei fascicular, încordarea și discordarea nervilor, cu întinderea și slăbirea legăturilor corăspunzătoare.

Bine înțeles că pictorul își are în linii largi, cultura artei lui, pe care singur și-a limpezit-o, încetul cu încetul. Dar el vede și înțelege o mulțime de lucruri, pe cari nu le știu spune cărțile, pe cari numai ani și ani de adâncă observație și de răbdătoare muncă te-ajută să le desgropi și să le tragi la lumină din propriul tău suflet.

Grigorescu: Ovreiu din Galifița.

Am auzit spuindu-se despre alți pictori, și despre tablourile lor vorbe de acestea. S'a ocupat prea mult de formă, și-a neglijat culoarea; sau: cutare tablou e frumos colorat, ce păcat că desenul ori construcția, ori așezarea pe pânză lasă de dorit! La Grigorescu linie, culoare, viață, aer, mișcare, toate acestea fac una. Sunt una, — cum de altfel trebuie să fie la orice artist adevărat. Aceeași pensulă, cu aceeași atingere, așază, construiește, desenează și colorează, — într'un cuvânt, pune lucrul în picioare și-i dă viață — just câtă-i trebuie. Cum?

Aceasta nu se explică, și nu se învață. Putem învăța cum se fac florile artificiale, — dar o floare naturală... ascunde un mare secret. Grigorescu nu caută să explice. El transpune petele din bucățița de natură, la care se uită, pe bucățița lui de pânză — așa cum le vede, — fără să-și spue... natura are acolo un om, o turmă de oi, un copac mai în fund; ea nu-mi arată din toate astea decât linii vagi, forme nehotărâte și pete de colori — eu am să completez, am să spun tare ce-mi șoptește ea încet.

Nu. Chemarea lui nefiind alta, decât de a exprima curat o impresie curată, simplă, ritmică, așa cum o dă clipa de lumină, cu care niciodată nu se va mai întâlni, — de aceasta e preocupat, și de nimic altă ceva. Celelalte vin dela sine, fără să le cauți. Fiecare lucrușor, o floare, o piatră, un petecuț de stofă își are vieața lui. Uită-te bine la el, și, dacă ești sincer, din două lovituri de pensulă îl vei lua cu vieață cu tot; iar dacă nu ai această pregătire de suflet, poți avea toate celelalte pregătiri pe cari le dă școala, și poți migăli săptămâni întregi — nu-i vei lua decât umbra. O pensulă încărcată de culoare, în mâna cea mai savantă și mai iscusită de pe lume, — dacă nu s'a coborât puțin suflet în vârful ei — nu-i decât o pensulă încărcată de culoare. În peisajele lui Grigorescu, în acelea mai ales, cari nu au decât cer și pământ, e o vieață misterioasă, care nu știi de unde vine. Dar o simți că te învăluie, o simți în vibrarea aerului, în armonia liniștită a colorilor, așa de curate, așa de proaspete, încât toate la un loc îți dau o singură impresie — de lumină. Artistul însuș a trebuit să fie mișcat de farmecul acelei

tăceri mărețe, și, fiorul acela, tresărirea aceea de suflet a trecut pe pânză, cu fiecare pată de culoare. El nu caută să te miște, — de aceea te mișcă. — Și cum te face să gândești, cu cele mai mici lucruri . . . c'o șoaptă, c'o reticență! La el nu-i nevoie ca vieața să lucreze, sau să vorbească tare, pentruca să spună ceva inimii tale. O ță-râncușă e foarte expresivă, stând pe gânduri,

Grigorescu: Așteptându-l.

cu mânilor uitate în poală, cu ochii lungiți a drum, a dor... Privirea noastră culege de pe buzele ei vorbele pe cari ar vrea să le spună, și n'are cui — vorbe cari, trecând prin sufletul pictorului, s'au strecurat în vârful pensulei, fără știrea lui, și s'au amestecat în culoarea din care i-a făcut gura.

Toate lucrurile omului acestuia au o vieață discretă, profundă, pe care n'o înțelegi, n'o

simți la început, dar care palpită acolo, și cine știe când, sub ce rază de lumină, de-afară, sau din sufletul tău, te va face odată să tresari și să zici: „Ciudat, — asta acum parc'o văd întâiu“... Și de câte ori ai s'o mai vezi întâiu! Că aceasta e taina, acesta e darul cel mare al vieții — de a fi pururea nouă“.

*

„Artistul poate fi nedreptățit. El poate trece nebăgat în seamă printre noi, — ceeace adesea e un bine pentru seninătatea și adâncimea gândului lui. Lucrul lui însă nu poate fi nedreptățit. Îl vor nesocoti, pentru că nu-l vor înțelege, o generație, două, trei. Paguba lor.

Pentru opera de artă este o dreptate. Și e o mare fericire, că poate s'o aștepte. Adevăratul artist, care trăește mai mult în opera lui, decât în propria-i viață, află uneori o nespusă mulțumire în însuși faptul că nu e cunoscut. El are încredere în lucrul lui cinstit, făcut cu toată dragostea, și din toată inima. Acolo-i puterea lui. Suveranitatea lui, care n'are nevoie de proclamările noastre. Puterea cea de esență divină, pururea fecundă. Cât de târziu să-i vie recunoașterea, ea așteaptă cu liniștea celor eterne. Se vor deschide ei odată ochii cari văd, și, când se vor deschide — vor găsi-o acolo vie, tot așa de întregă și de strălucitoare ca și în ziua cea dintâi. — Adevărul așteaptă. Numai minciuna e grăbită.

Gânduri de acestea trebuie să fi trecut de multeori prin tăcuta singurătate alui Grigorescu.

N'a fost înțeles. Nici un sprijin și nici un îndemn nu i-au venit din lumea de-afară. Mai bine, poate. A crescut în mijlocul naturii, ca un copac frumos, ce singur își trage tăria din sucurile pământului și din razele soarelui — neavând nevoie, pentru a-și desvoltă ramurile, nici de foarfeca, nici de stropitoare grădinarului.

Un om foarte serios, care a privit cuminte viața, în adâncul ei, în tot ce are ea mai serios și mai adevărat. Nu decorațiile, nu măririle cari se dau prin decret regal, nu triumfurile sgomotoase și solemnitățile deșarte ale ei l-ar fi ispitit vr'odată pe omul acesta cu adevărat mare. Prin el mare. Sfii-

cios ca un copil, și mândru ca un suveran, cum și eră în lumea lui, s'a simțit jignit, aproape ofensat când un ministru dintr'un sentiment de sinceră admirație, într'un cerc de prieteni, i-a prins la piept unul din semnele de distincție ale țerii noastre. Nu se împacă simplitatea acestui suflet profund serios, cu nici un fel de manifestare gălăgioasă, cu nici un fel de publicitate. I se părea aceasta un lucru teatral, nedemn de-un om cu adevărat sincer.

Negreșit că i-ar fi plăcut ca darul pe care ni-l aducea să fie primit cu drag. Să-l înțelegem toți: Pentru noi, mai mult decât pentru darul lui, i-ar fi plăcut aceasta. Dar niciodată nu s'a plâns. Cei tari nu se plâng.

În ceasurile de amărăciune, își aducea aminte de greutățile prin cari au trecut atâți artiști mari în țerile civilizate ale apusului, țeri bogate, pregătite sub toate raporturile pentru a-și putea cunoaște și cinsti pe aleșii lor. Franța, generoasa Franță, cu atâtea veacuri de lumină înaintea noastră, ce greu și-a cunoscut adesea pe oamenii ei mari! Pe cei tăcuți. Daubigny, pictând capace de cutii și pendule, — puind gologan cu gologan în pușculița lui „pentru Italia“, agonisind în câțiva ani de muncă suma de 1400 de lei, o avere — din care trăește unsprezece luni în Italia visurilor lui. Și câți din strălucita falangă dela 1830 nu-și vindeau, la începutul carierei lor cu câte cinci lei un tablou, care mai târziu aveă să fie prețuit cu zeci de mii de lei! Diaz, la vârsta de patruzeci de ani aproape, își puneă tablourile în expoziție cu prețuri foarte modeste: Trunchiu de stejar 72 de lei, Apus de soare 65 de lei, Mesteacăn, studiu 75 de lei.

Cam atâta îl costau ramele, pânza și colorile! — La 34 de ani marele Millet făcea unei moașe o frumoasă firmă, pentru 30 (treizeci) de lei, cari veniau foarte la timp. Iar Courbet, la 1850, când și-a expus vestita lui „Inmormântare la Ornans“, care azi e la Louvre, n'a fost huiduit de critica acelei vremi? „Un șarlatan ordinar, un hemesit de reclamă, un brutal ignorant“... iată cum eră primit unul din pictorii cei mai cinstiți, în cea mai luminată capitală din lume!

Cum eră să se plângă bunul, duiosul Grigorescu de țara lui. Nu-i dăduse ea cele

mai frumoase modele ce se pot visa? N'avea el tot ce-i trebuie ca să poată lucra? Căci, la urma urmei, aceasta era marea, arzătoarea nevoie a vieții lui. N'a dorit nimic pentru el, și n'a cerut nimic, decât să fie lăsat în pace. De aceea a și trăit departe de lume. Ar fi vrut să nu-l știe nimeni că există. Și cele mai penibile ceasuri, cele mai îngrozitoare întâmplări pentru el, erau acelea cari îl siliu să vie în atingere cu vreuna din autoritățile publice. Lucrurile aceste luau, în sufletul lui delicat, proporțiile unui dezastru. Citat odată ca expert, într'un proces de despăgubire pentru un tablou care arsese, Grigorescu e cuprins de o așa neliniște și de o așa revoltă, că nemai putând lucra, se hotărăște să-și strângă tot și să plece din țară, să se expatrieze.

Un prieten aleargă și, fără multă greutate îl scapă de acest „coșmar“. Pictorul, fericit, îl îmbrățișează, îi mulțumește și, mișcat până la lacrimi, îl roagă să primească în schimbul liniștii pe care i-a redat-o un mic semn de recunoștință... Și unul din tablourile acelea sfinte, de cari niciodată și cu nici un preț nu voia să se despartă, e numai decât luat din perete, împachetat și dăruit, — cum numai Grigorescu știa să dăruiască. „Să nu zici nimic, că mă supăr. Ca să mă vezi mai des, pune ‚Floricea‘ asta în colecția d-tale, — are să mi se facă dor de ea, ș'ai să te pomenesci mereu cu mine. Și să știi că și ei are să-i pară bine că-i acolo“... Era mica fetiță cu bonețica albă, „prietena florilor“. În ce cuvinte își învăluia darurile omul acela de o divină bunătate!

Grigorescu și-a primit inspirațiile lui direct dela natură. Nevoia aceasta de a-și avea modelul înaintea ochilor izvoră din marea lui iubire de adevăr, din adâncă lui sinceritate. Numai în copilărie, când închipuirea își asvârle vulcanic afară plâzmuirile ei înfierbântate, mai tari și mai plastice uneori decât însăși realitatea, în anii aceia de vis și de foc, a făcut și el tablouri din gând. Păcat că nu mai avem cea dintâi lucrare personală a copilăriei lui: „Mihai scapă stindardul“. Era o pânză mărișoară, de o vervă și de o îndrăzneală uimitoare, spun cei cari au văzut-o. Ne-a fost distrusă în incendiul Pinacotecei. Dar am zărit odată într'un col-

țișor din atelierul pictorului, jos, lângă sobă, o mică schiță c'un Mihai viforos, una cu calul, într'o mișcare fulgerătoare, strângând c'o mână steagul țerii, cu cealaltă spintecându-și drum prin gloata clocotitoare a Ungurilor, — am zărit-o cu fiorul tainic al lucrurilor pe cari nu le mai poți uita. Ce vedenie strașnică, din flăcări și din vijelie, au aprins versurile lui Bolintineanu în sufletul micului zugrav de icoane!... Suflet aprig, de copil năsdrașan, — geniu ce-și rupe scuticele de pe el.

Tablouri de acestea i-ar fi cerut vremea lui. Înfrățirea luptelor cumplite și biruințelor așa de greu câștigate ale neamului acestuia, — trecutul cu grijile, cu jertfele, cu primejdiile și cu mântuitorii pe cari ni i-a trimes Dumnezeu în ceasul pieirii — acestea erau atunci în inima și în glasul tuturor. „Marele strigăt al timpului“, cum zice Carlyle. Îl aude el Grigorescu, pretutindeni afară, și în inima lui mereu. Cum să nu-l audă? Mai ales pe el chemându-l. Atâtea adevăruri cereau artei lui veșmânt neperitor! Îl chemau cu glas tare. Și el s'a dus la cele care-l chemau cu tăcerea lor. Doar a atins tabloul istoric, luând vâlmășagul luptei din închipuire, împrumutând lui Mihai Viteazul calul lui Sfântu-Gheorghe, ș'a înțeles numai decât că nu-i acolo drumul lui. Marea lui sinceritate l-a împiedecat de a spune c'a văzut ceea ce n'a văzut. Marea lui sinceritate l-a coborât din cerul heruvimilor întraripați pe pământul îndurării și al speranțelor noastre. Multe sunt de spus și de arătat în lumea aceasta plină de ascunsuri și de alcătuirii mincinoase, — dar cea dintâi și cea mai de căpetenie datorie a unui om cinstit e să ne spună adevărul inimii lui.

Pe acesta ni-l datorește, și numai acesta va da căldură, și adâncime, și trăinicie operei lui. Nu sunt atâtea pânze mari, cari înfrățescă bătălii, părazi, încoronări de Împărați, evenimente memorabile din viața popoarelor? Pictori iscusiți au muncit ani întregi, ca să dea viață. Și n'au izbutit. Pensula lor n'a pus pe pânză decât coloare. A pus-o după toate regulile artei. Nimic de zis. Foarte corecte forme, dar... de ceară. Cu cât e mai viu și mai adevărat un copăcel care-și leagănă crenguțele sub o geană de

Grigorescu: La pășune.

Grigorescu: Gânduri de primăvară,

cer, decât toate oștile vitejilor de plumb, încremeniți în atitudini moarte, pe caii lor tot de plumb! Ah, un pic de sinceritate pe un petecuț de pânză!...

Ce de vreme a înțeles Grigorescu taina aceasta a vieții în opera de artă. A simțit-o. Și de-ar fi văzut că lucrurile lui nu plac nimăru, și nu sunt pricepute de nimeni cum nici n'au fost atâta timp — el tot asta ar fi făcut. Porunca vremii?... Omul acesta n'a cunoscut decât porunca inimii lui. Numai gândul că trebuie să facă un lucru, îl înstrăinează de lucrul acela, pe care, altfel, l-ar fi făcut cu drag. Câte care cu boi și câte șatre de țigani nu făcuse Grigorescu până la 1880! Dar iată că primește să facă, pentru M. S. Regele Carol I, două tablouri mari: un car cu boi, ș'o lae de țigani. Și douăzeci de ani colindă țara ca să-și găsească modêtele visate pentru aceste două opere de comandă. Una „În spre bâlcu“ de abiă în anul 1900 a trecut din „baraca“ dela Câmpina în palatul regal, — cealaltă, o caravană de țigani ce trec învâlmășiți într'un nor de praf, lătrați de câinii satului, în care n'au găsit adăpost, a rămas în atelier, lucrare „neisprăvită“ cum obișnuiesc să zică ceice n'au înțeles niciodată puterea de vieață, sufletul pururea proaspăt din opera lui Grigorescu.

A spune despre un tablou al acestui pictor că nu-i isprăvit, e a spune despre o privire că nu-i isprăvită. Căci o privire emoționată în inima lucrurilor, o privire încărcată de cea mai curată armonie, deci de cea mai intensă vieață pe care o pot sorbi ochii dintr'odată, rupând-o din goana unei clipe pentru a o încredința eternității, — iată ce-i un tablou de Grigorescu. Un dar divin de a exprima simplu, concis, fulgerător, ceea ce într'adevăr e caracteristic și vrednic de reținut din peritoarele priveliști ale vieții. Toate le înobilează, acest nobil prieten al naturii, cu arta lui sănătoasă, — elocventă fără retorică, și robustă fără brutalitate. Dacă te-ai uitat bine la lucrurile lui, cari, de ce le privești, de ce-s mai frumoase — semnul operei adevărate — dacă ți-ai umplut sufletul de ele, — târziu, când ești în mijlocul naturii și vezi aevea podoabele ei, zici: par'că-i un Grigorescu.

El a creat o lume tipică. A lui ș'a tuturor. Aceasta-i puterea Artei; și secretul ei acesta e. Toate curg. Ea le oprește cu privirea, alege lamura lor ș'o toarnă 'n tipare eterne. Un adaos la opera vie și pururea nouă a lui Dumnezeu“.

*

În acest număr reproducem, între altele, două dintre cele mai bune tablouri ale lui Grigorescu: „Bâlcu la Bacău“ și „Întoarcerea dela bâlcu“. Iată cum le descrie și tâlmăcește maestrul Vlahuță:

„Bâlcu la Bacău. O pânză mare, pe care a aruncat dintr'odată, în icoane puternice, un mare înțeles istoric al vieții neamului românesc din Moldova, — o pagină sfășietoare, scrisă de un profet. — Este iarmarocul anual al Bacăului. Pe câmpia din marginea orașului, în atmosfera încărcată de praf a unei zile de vară, se vede în fund mulțimea clocotitoare, al cărei freamăt ne aduce aminte de o altă învâlmășeală, tot așa sub un cer greu ca acesta — sunt ispitit să zic, de un alt războiu...“

Avem în față trei grupe distincte: în dreapta o tetică — fata femeii care stă în picioare în preajma ei, c'o juncă de vânzare — șade jos, cu vreo zece paseri, găini și rațe, pe cari le târguește, cântărindu-le în mână, un ovreiu; la capătul din stânga al tabloului e un băeșăș cu câteva oi — un puiu de cioban, care se uită în mulțime, doar o vedeă pe ăl de taică-so, că tocmai acum se opri lângă marfa lor o căruță c'un cal, un mușteriu — un ovreiu; la mijloc — sâmburile tabloului, un țăran biruit de nevoi, își vinde văcuța cu vițel — vițelușul e mic, născut de-o zi, adus în brațe pân'aici, — unul din cei trei ovrei, căci acolo lucrează trei, așa-l descântă și-l amețește cu vorba pe țăran, încât el săracu, stă așa, tehuiu de cap, — are un aer de hipnotizat; desigur nevasta-i șoptește dela spate: dintr'atâta să nu mai lase; apoi singură — cum stă gânditoare cu mâna la gură — pare a-și zice: „dă, știu eu ce să mai facem?“ Uitându-te la ea, îți vin lacrimi în ochi.

În fund e zarvă mare. O lume clocotește acolo. Și totuș, câtă armonie. Ce sentiment proaspăt, susținut dela început până la sfârșit! Nimic nu joacă, nimic nu te supără.

Nici o pată de culoare care să nu fie organic legată de viața tabloului. Nimic nu lipsește, nimic nu-i de prisos. Și nimeni nu pozează. Toți și toate sunt de-acolo, așa cum sunt în fiecare an, la o zi ca aceea. Și tabloul îți arată just cât poți lua în cuprinsul unei priviri. Cu cât te uiți, cu atât se adâncește; oameni, vite, se deslușesc treptat, și viața, freamătul, băteștița atâtor nevoi și patimi, cu harmalaia aceea de ovrei, ce umblă forfota după afaceri — toate par'că vin spre tine, mai aproape, din ce în ce mai aproape. E o atmosferă îmbâcsită, apăsătoare, ceva greu se lasă din cer pe mișcarea aceea, pe sufletele de-acolo — neliniștite și unele și altele — târîte, ca într'o luptă surdă, misterioasă, în vârtoarea târgului. Și ce admirabilă unitate — în atâta amestec de lume. Arareori, știința, instinctul, mai bine zis, al grupării, al ordonării ritmice, al așezării pe pânză, a biruit greutăți mai mari. Toate se coordonează, în acelaș aer, în aceeaș lumină, în acelaș moment, în palpitarea aceleiași vieți — în toate circulă dela un capăt la altul al pânzei acelaș suflet, unul singur — al mulțimii. Și mereu ne uităm la femeia aceea amărită, din dărătul omului cu vaca. Ah, cum ne înduioșează figura aceea sfântă, pe care de-abiă o vedem — mai mult o simțim decât o vedem — și totuș, ce bine o cunoaștem. E o simfonie măreață și sguuitoare pe pânza aceea. În largi acorduri triste, loviturile de pensulă au gemete de violoncel, uneori bubuituri de tobă și strigăte de trâmbiți. Grigorescu — psalmistul tăcerii. Cât a trebuit să-l doară — ca să strige astfel! Un sentiment profund al măsurii, un instinct, rar de ce trebuie spus tare, de ce trebuie numai șoptit, de ce e de subțînțeleș — iată secretul acestei armonii, în atâta amestec și sbucium de lume. Secretul, care face farmecul tuturor operilor lui. — S'ar putea scrie o carte despre acest tablou. Într'un lucru așa de complet, artistul a știut să rămăe simplu. Deplin stăpân și pe arta lui, și pe sufletul lui“.

Înspre bâlcu. Maestrul Vlațuță l-a văzut la expoziția din 1910... „Am rămas țințuit lângă ușă — ne spune dânsul —, cu ochii duși, pierduți în adâncimea tabloului de pe peretele din față — „Înspre bâlcu“.

Am stat așa mult, privind înaintea mea, aiurrit — ca sub puterea unei vrăji. Ceeace vedeam, nu mai eră o pânză întinsă 'n ramă. Eră o mare fereastră deschisă, prin care-mi scăpă vederea 'n larg, afară, departe într'o câmpie vastă, ușor ondulată, scâldată toată 'n lumină, în lumina aceea limpede, proaspătă pe care-o aveam în ochi când eram copil, și pe care n'o mai văzusem de-atunci, decât în unele visuri frumoase. Și eră cald acolo, și bine, cât toate păreau că plutesc în aer. Un lung șir de care veniau a lene din fundul zării. Un călăreț, la stânga, ținea marginea drumului. Mai delături, în urmă — o cârciumă la poalele unei coline, și lume multă 'n bățatură, navală, ca 'n zi de sărbătoare. Și iată că toată zarva aceea clocotitoare se mișcă spre noi. Carul din primul plan vine din ce în ce mai aproape, crește văzând cu ochii. Tot mai mare și mai deslușit se arată gospodarul ce stă 'ntr'o rână pe carâmb, cu ochii duși în dunga drumului, cu pălăria mare dată pe ceafă și cu ilicul desfăcut la piept... o, e așa de cald! În stânga lui, stau jos, cuminte, două fetețe mai răsărite; în fund, nevasta, cu cel mai mic copil, prăslea casei. Și boii de-abiă pășesc, lăsați în voia lor — iată-i aproape de tot, își întind spre noi boturile umede, — nările aburesc, ochii lor mari și blânzi clipesc de zăduf. E soarele amiază. În aer e liniște, ș'o dulce îmbiere la odihnă. Casele din urmă, drumeții ce merg pe de lături, rumeneala pământului, verdele prăfuit al colinelor din fund — toate se străvăd ca printr'o pulbere de argint în lumina acestei senine zile de vară“.

*

Din aceste câteva fragmente ale cărții d-lui Vlațuță despre opera lui Grigorescu, cetitorii noștri își pot face o idee despre cuprinsul ei. Cartea e scumpă așa că nu o putem recomanda decât celor cu dare de mână. De cei săraci, cu sufletul însetat de frumuseți, ne vom îngriji noi, publicând mai târziu și alte capitole din cartea d-lui Vlațuță, care a avut deosebita amabilitate să ne deie o autorizație specială și pentru care, în numele cetitorilor noștri, îi mulțumim și la acest loc.

O. C. T.

Cântecele mării

de Carmen Sylva.

I.

Robită de 'ntristarea
Unui adânc mister,
În sbucium veşnic marea
S'avântă cătră cer.

Cu ochi de prunc, seninul
La ea priveşte mut,
El nu-i cunoaşte chinul,
Nu ştie ce-a făcut.

Apele ei frământă
Păcatele-omeneşti,
Şi în zadar s'avântă
Spre bolţile cereşti.

II.

Şi când să joc aş vrea,
În ciudă vântu-mi face
Şi zice: Draga mea,
Sunt obosit, dă-mi pace!

Şi când să cânt vreau eu,
Nu vrea s'asculte vântul,
Cu sărutări mereu
Îmi zăpăceşte cântul.

Şi când un vis frumos
M'alintă şi mă fură,
El şueră voios
Şi prinde-a face gură.

Şi orice fac şi zic
Spre-a-l cumiñi odată,
N'ajută la nimic
Şi-s veşnic supărată!

Trad. de Şt. O. Iosif.

„Vieaţa e un vis!“ ...

Bătea un vânt straşnic. Afacerile mă scosese din Bucureşti şi, acum la întoarcere, oprisem o clipă trăsura la Herăstrău. Cerusem un pahar cu vin fierţ, şi 'n aşteptarea băuturii calde, priveam pe fereastră. Odaia şubredă, de vălătuci, se clătină ca o corabie, în suflarea abraşă a vântoasei, şi vedeam cum lacul îşi frământă afară undele, gonindu-le spre stufărişul uscat de toamna prea timpurie. Mă gândeam la bieţii cai dela trăsura, cărora, pe un alt colţ de geam, le vedeam coamele frământate de vânt, când simţii că cineva se aşează pe scaunul gol de lângă mine. Întorc capul:

„Ei, de unde răsărişi, frate!“

În faţa mea stătea, cu ochii stânşi, cu buzele umede, fostul meu coleg de şcoală, Toto Şendrescu, — un băiat vesel, şi, pe cât mi-am putut aminti, repede, în sclipirea gândului, un băiat care dăduse dovezi de deşteptăciune.

L-am privit mai mult. Mi se părură că îmbătrânise.

„Ce cauţi aici?“ îl întrebai.

Cam legat la limbă, începui să-mi povestesc:

„Uneori vin p'aici, îmi mai înnece amarul... Îmi place singurătatea... Beau un pahar de vin — două... ştii...“

— Nu ne-am văzut de mult... De, ia să număr: aşa, de cinci ani. Din 1906. Erai, mi se pare în slujbă...

— La... la Finanţe...

— Ei, da. Tot acolo eşti?

— Tot. Mizerabil; o slujbă mizerabilă; o leafă mizerabilă; o vieaţă... mizerabilă... mizerabilă“.

Se părea că vorba aceasta: mizerabil, i se legase de limbă şi nu se mai putea desface de dânsa. Băgai de seamă că eră cam ameţit. Şendrescu se sculă, se duse până în

celalalt colț al odăii, și, peste câteva clipe, se întoarse cu o halbă.

„Par'că spuneai că beai vin, îl întreb.

— Și de unele și de altele“, îmi răspunde.

Ia halba, o soarbe din cinci înghițituri, ca și când n'ar fi avut nevoie să miște gâtlejul ca să dea berea de dușcă, apoi bate și cere alta.

„Și, ... cât ai pe lună?“ îl mai întreb eu.

Șendrescu trage scaunul mai lângă mine, și-mi suflă:

„Trei sute de lei!

— Bine, dragul meu, e o sumă frumușică...

— Frumușică?... Mizerabilă! Din ce te îmbraci? Cu ce să ții casă, masă? Ce să trimiți familiei? De unde să te mai duci la un teatru? — Nu vorbesc de operă! Dar cu ce să cumperi o carte, ... o carte să cetești!... E ceva grozav... Chiria... chiria te omoară... Asta nu e vieață... nu e vieață... e un chin!...“

Șendrescu soarbe halba, și mai cere una. Beau și eu din pahar câteva înghițituri. Îmi pare rău că mă oprisem. Prietenul îi dă înainte:

„...Și 'ncă eu, vezi, fac economie. Nu mă duc la „Carul cu bere“. Nu mă duc la șantanuri... Nu fac orgii... Uite, unde viu, să beau și eu un păhăruș de vin... sau o halbă... Asta nu e vieață... e un chin... Nu-ți închipui ce chin e, dragă prietene, nu-ți închipui“...

Iar soarbe halba, și iar mai cere alta. Mă uitam la el; cu capul din ce în ce mai lăsat pe piept, pareă amețit de-abinele. Deodată tresări:

„Și nu mă pot învrednici să trimit mamei un cumasă de rochie, un șal, o păreche de

papuci... Din ce să rupi, să-i trimiți?... Ceva mizerabil, ... un traiu de câne... Vieața e un chin, un chin, prietene“...

Bat în masă, să plătesc. Prietenul mă apucă de mână:

„Nu, pardon, plătesc eu... Mă rog!

— Fă-mi plăcerea... încerc eu...

— Mă rog... atâta lucru... Ce crezi, că n'ași vrea să pot da și eu o masă, un dejun, — ce-i mare lucru un dejun? unui prieten... dar de unde? dintr'o leafă mizerabilă... îți spun eu: vieața e un chin... Ași vrea să... Mai adu-mi, chelner, o halbă!...“

În clipa asta dă de dușcă ce mai rămăsese, și urmează vorba:

„...Aș vrea, cum ți-am spus, să mor... să mor!...“

Mă scol scârbit, în vreme ce prietenul îmi apucă mâna, și cu fața 'n mâneca paltonului meu plânge:

„...Ași vrea să mor... mai stai... te rog mai stai... îți spun: vieața-i un chin“.

În clipa asta în ușă răsar doi țambalagii. La cea dintâi ciupitură a strunelor prietenul tresare. Se ridică în picioare și strigă:

„Bravo! bravo! vin' aici, cioară!“

Și mă ține strâns de mână. Mă smâncesc și plec. Afară plătesc chelnerului. Și 'n vreme ce mă suiam în trăsură, aud țimbalul întovărășind glasul prietenului meu care cântă, cu avânt:

„Vieața e un viiis
Un paradiiis!“

Em. Gârleanu.

Sonete.

I.

Iubirea mea nu cere vreo răsplată,
Prea mare e nebuna ei mândrie.
Ce-ar mai putea să cear' atunci când știe
Că nu se poate stinge niciodată?

Ca pasărea aceea minunată
Ce 'n flacăra se mistue de vie,
Dar mai frumoasă pururi reînvie,
Așa-i iubirea mea nestrămutată.

La ce ai răsplăti tu strălucirea
Ce-o varsă 'n noaptea 'ntunecoas' o stea,
Cătând s'aline dorul și mâhnirea?

Din ce adâncuri strălucește ea,
Abiă de poți străbate cu gândirea...
Asemeni stelei e iubirea mea.

II.

Și de-ar veni crăiasa din poveste
Și-ar zice: „Vino, drag copil, cu mine!
În țara mea sunt zări în veci senine
Traiu dulce cum pe lume nu mai este“.

„La mine vei avea comori de peste
Atâtea mări și-atâtea țări streine;
La mine moartea 'n veci de veci nu vine
Și bătrâneței nici nu-i știm de veste“.

Eu i-aș răspunde-atunci crăiesei: „Du-te!
Zadarnică ți-e orice-ademenire,
Chiar de mi-ai da tu daruri mii și sute“.

„Nu schimb nici cu trufașă-ți nemurire
Comorile de tine neștiute
Ale-unei inimi pline de iubire“.

III.

Eu port adânc în suflet tainuită
Icoana gingașe-a ființei tale:
Când suferi, ea se tulbură de jale,
Și-atuncia e și inima-mi mâhnită,

Dar când îmi ieși râzând senină 'n cale,
Mi-alungi a negrelor năluci ispită;
Se rupe lanțul lor într'o clipită,
Sfărmându-se 'n neputincioase zale.

Vezi tu, acelaș dor adânc ne leagă,
Și-aceeaș taină mai presus de fire
Stăpână e pe vieața noastră 'ntreagă.

Aceeaș bucurie și mâhnire
Vibrează 'n sufletele noastre, dragă,
Țesând eternul cântec de iubire.

IV.

Ca pe-un tovarăș drag o port cu mine,
Să-mi fie-aproape, dulcea ta scrisoare;
De câteori voi fi cetit-o oare?
Cetind-o iarăș, te 'nțeleg mai bine.

Revăd odaia ta, te văd pe tine
Stând singură la masă, gânditoare...
Știu, și iubirea câteodată doare,
Ca iarăș ea durerea să-și aline.

Îmi mulțumești de flori și poezie...
Cât de sărace-s darurile mele
Pe lângă darul ce mi-l dai tu mie!

Miros de trandafiri și vioarele,
Icoane, rime, ritm și armonie?...
Ceva din tine s'oglindește 'n ele.

V.

Îmi pare că te văd subț pomii în floare,
Cum cartea îți alunecă din mână...
Vezi, primăvara e acum stăpână
Cu cântece și raze dulci de soare.

Când stai așa pe bancă visătoare
Și-ascuți cum păsărelele se 'ngână,
E totul basm, iar tu o mândră zână,
Și nici o ran' a vieții nu mai doare.

Dac'aș putea eu mi-aș trimite dorul
În chip de mică pasăre pribeagă,
Ca să-și avânte 'n zări albastre sborul.

S'ajungă până 'n zori la tine, dragă,
Sburând pe aripă de-vânt ca norul,
Să-ți spună 'n viers iubirea mea întreagă.

VI.

Săgeți fierbinți, cad razele de soare,
Și-i frânt de oboseală călătorul;
Șir de fantasme 'ncepe 'n juru-i sborul,
Intreaga lui ființă s'o 'nfioare...

Deodat' aude murmurând izvorul,
Și simte cum îi cresc aripi ușoare;
S'adapă; și nimica nu-l mai doare;
Spre nouă ținte îl îndeamnă dorul.

Tot astfel obosit de drumuri grele,
Te cată sufletu-mi mereu pe tine,
Izvor curat al cântecelor mele.

Fantasmele ce-ar vrea să mă înșele,
Le-alungi cu vesel murmur dela mine,
Dai sufletului sbor spre zări senine.

I. Borgia.

Țiganul.

Sunt doisprezece frați: toți albi colilie, numai unul negru corb, — și ai casei l-au poreclit Țiganul. El este și mai voinic decât ceilalți frați și mai îndrăzneț. De câte ori iese cloșca cu puii dimineața pe luncă, Țiganul o tot ia rasna, îi place să scormonească singur prin mușuroarele proaspete. Și când găsește râma aleargă cu ea în cioc printre frați și le face pe necaz, pune râma jos, dar cum se reped ceilalți, Țiganul haț! și înghite viermușu.

Toată lunca o colindă cloșca cu puii după ea. Par'că sunt niște pufuri albe, răvășite pe lângă mă-sa, numai Țiganul, în frunte, cu întunecimea lui, umbrește celelalte floricele plăpânde. Ciugule găina pe la toate rădăcinile, răcăie cu ghiarele și aruncă țărâna în sus, apoi scarmână vinele de pir și le scutură fir cu fir. Cum dă peste viermuș, o auzi: clonc, clonc! puișorii ciopor pe ea. Țiganul se și repede, cel dintâiu, la ciocul mă-sei, dar cloșca întoarce capul și i-l dă lui prăslea de pe urmă, el niciodată nu găsește nimic; iar când se încearcă să ciugule la vreun fir de iarbă, apoi cade în coadă. Și nu s'a bucurat nici de viermușul ăsta, că până să-l apuce el mai bine în cioc, Țiganul i l-a și șterpelit. l-a dat mă-sa o goană, ba l-a ciocnit și de câteva ori, dar el îl înghițise...

Soarele e cruce nemiezi. O căldură dulce de primăvară se lasă din văzduhul senin și un vântuleț lin, presară lunca. Se închiagă tot mai mult tremuraturile undelor, și împletite cu țărâitul greerilor, cu mirosul dulce al aglicei, — se pierd dealungul văii, pe lângă îmbucătura dealurilor.

Cloșca s'a vârit la umbra unui tufan și și-a strâns puișorii sub aripi. Când se strecoară câte o rază printre frunzele copacului și o gădilă pe creastă, atunci scutură capul, strânge mai mult ochii și-și sbârlește fulgii. Puișorii nu se mai văd din pene, doar căpșoarele răsar pe pieptul prăfuit și gălbui al găinei, ca niște fulgi curați de zăpadă, iar ciocurile par'că sunt acșoare de ceară, înfite în mijlocul albeței.

Când și când scoate câte un puișor gâtul

și ciugule la mă-sa în colțul gurii, iar găina deschide ciocul și picotează.

S'au astâmpărat toți, numai Țiganul se tot răsucește sub aripă. L-a ciocnit mă-sa de vreo două ori. El a tras capul în fulgi, dar unde-i vine să stea locului, par'că e pe ghimpi! A pândit Țiganul cât a pândit și pe la o vreme, când a văzut că nu-l mai simte mă-sa, a sbughit-o pe la coadă.

S'a luat după o lăcustă. Și i-a dat goană în sus, i-a dat goană în jos, ba s'a repezit cu ciocul în ea, dar de unde s'o prindă. Când credea că a înhățat-o, atunci lăcusta țâști pe deasupra, — Țiganul după ea, n'o slăbește deloc.

S'a pomenit într'o leasă de mărăcini și lăcusta nicăeri! Stă Țiganul în loc, se răsucește, se uită în toate părțile, — încotr'o s'apuce?! — nu mai știe pe unde a venit! I se sbârlesc fulgii și-i tremură picioarele. Începe să piuie. Piuie ce piuie, apoi se napustește încotr'o vede desișul mai rar.

Fuge Țiganul de nu i se văd picioarele și ciulește capul pe sub mărăcini. Porumbarii nu sunt mai înalți ca un stat de om, dar puiului i se pare că ajung cu vârful până la cer. Îl apucă ierburile de picioare, îl pun jos, îl înțeapă ghimpii, fulgii îi rămân pe mărăcini, dar Țiganul se ridică numai decăt, piuie și fuge. L-au mințit luminișurile până ce l-au băgat într'un hățș des ca peria. Aci nu se mai vede nici un ochiu de lumină.

Nu mai poate să alerge. S'a oprit sub un porumbar cu crăcile mai răvărsate și găfâie, înăbușit. L-a cuprins și mai mult întristarea și fulgii i s'au sbârilit ca țepile. Când și când lasă ochii în jos și atunci ciugule sângele închegat între degete. Picioarele îi junghie de nu mai vede. Tremură vargă și piuie...

Pe deasupra se închiagă câte un fâșâit ușor de frunze și se duce frânturi-frânturi peste leasa de mărăcini. Când tăcū fâșâitul, se desluși un bâzâit lung, în vârful porumbarului. Puiul ridică ochii, — nimeni! Gâza bâzâie într'una și se lasă la vale, pe cracă. Tocmai acuma văzū Țiganul jigania. Dacă ar fi fost în apele lui, — gândi el — apoi o înghițeă nemestecată. Are noroc, acum nu-i arde d'asta.

Gâza se coboară pe frunză, aduce piciorușele la gură, când și când, culege ceva de pe ele, își ascute botușul pe creștătura foaiei și iarăș pleacă mai la vale. Când săltă ochii dete de puiu, care sta ghemuit la rădăcina porumbarului.

Veni mai lângă el:

„Ce-ai, prietene?!“

Țiganul tace. Gâza îl întrebă iar:

„Ești lovit undeva?!“ și îi căzură privirile pe piciorul sângerat al puiului.

Îi trecu și ei o răceală prin tot trupul, — își aduse aminte că odată îi căzuse un bolovan pe aripă și i-o frânsese. A trecut mult până s'a sdrevenit.

„Te doare, prietene?!“ întreabă tot gâza cu blândețe.

Țiganul întoarce capul, supărat:

„Ce tot trâncănești și tu!...“

— Te văd amărît și te întreb!... De ce ești supărat?!

— Cum să nu fiu, dacă am rătăcit și nu mai nimeresc să ies la mama!“

Gâza sări jos de pe frunză:

„Păi, cum te-ai pierdut de mama ta?!”

— M'am furișat eu.

— Și aici cine te-a adus?!”

— O jiganie ca și tine! răspunse puiul restit.

— Vezi, dacă o croești singur din cap!“

Țiganul se întunecă și mai mult: poftim, cine să-i dea lui sfaturi! Și gata, gata să-i facă de petrecanie, dar gâza îi tăie gândul:

„Lasă, că te scot eu la luminiș“.

Țiganul se uită lung la ea:

„Tu pe mine?!... păi, nu te vezi, că te pierzi în pulbere!“

— Nu fii așa pripit, prietene! Eu sunt mai bătrână ca tine și am văzut mai multe.

— Îmi vine să râd, zău, — îi ia vorba Țiganul, — dar cine te bagă pe tine în seamă?!”

— Toată lumea.

— Care toată?!”

— Cât se vede.

— Și adecă de ce?!... ce bine aduci tu?!”

— Eu aduc multe, aduc bucurie și unde e bucurie, e voie bună, și acolo e și binele.

— Ce atâta bucurie, un fleac, ca tine!...“

— Un fleac, cum zici, dar cine vestește primăvara?! — nu eu! Cine vine cu iarba

verde, cu florile, cu atâtea mirosuri, cari te slăvesc?! Eu aduc zile calde, soare frumos. Când mă întâlnește muncitorul, în faptul dimineții, își pune semn la basma, și inima i se umple de voie bună, că ce-a gândit în clipa aceea, i se va împlini; iar zilele urâte, el știe că s'au dus; fetele și flăcăii mă pun în palmă și încotrò sbor eu, dintr'acolo își așteaptă dragostele. Ce poate fi mai mare bucurie ca asta?!”

— Dacă e vorba așa, — se aprinse Țiganul, — apoi, cine aduce mai multă bucurie?! — noi, sau voi! Eu am deschis ochii în casa stăpânului și văd în fiecare zi cum ne îngrijește și cu ce drag se uită la noi, când îi împlăm curtea, în cărduri-cărduri, seara; iar copiii se întrec, care să ne iasă înainte, cu mâncare. Bucurie, care se vede cu ochii; pe când la tine închipuire! Cine vine să te ia pe vremea grea, să te adăpostească?! — nimeni!

— Eu sunt stăpâna mea, prietene. Ș'apoi, tu îi bucuri trupul, eu sufletul. Bucuria dintâiu e trecătoare, cea de a doua rămâne în suflet“.

Țiganul bolbocă ochii:

„Cum trupul?!”

— Vezi prietene, tu ești prea mic, și n'o pricepi asta încă!... Să întreb pe mama ta mai bine!“...“

Țiganul se întunecă și mai mult, auzi: el mic! și ea! — stârpitura!... are noroc!... Gâza desfăcù aripele:

„Haide, mai bine să te scot de aici, că se înoptează... Eu sbor, pe deasupra, din cracă în cracă, și tu te ții după mine, pe jos“.

Țiganul nu mai zise nimic. Gândul ca să-l scoată la luminiș, îi mai muiè necazul. Gâza s'a urcat în vârful porumbarului și rotește ochii:

„Te-ai depărtat mult. În partea cealaltă se găsește marginea, nu încotrò te duceai tu!... Ei, mergem?!... la-te după mine și să te ții bine“.

Sbură pe deasupra. Puiul uită usturimile picioarelor și o sbughiè prin hățiș...“

Sare gâza din cracă în cracă, iar când zboară peste vârfurile porumbarilor par'că e o boabă de mărgean care tot fuge după raze. Cum i se pare că s'a depărtat prea mult, stă pe loc, se uită în urmă și așteaptă, dar

Țiganul e aci, se ține după ea. Ți sgarie picioarele, îl înțepă ghimpii, însă gândul nu-i decăt: să se vadă odată la margine.

Gâza se lăsă pe o frunză:

„Dacă ai ostenit, mai odihnește...”

— Nu, nu, ... haide 'nainte.

— Bine; de crezi că poți să ții. Dar să știi că avem de mers”.

Iar au pornit. Gâza când pe deasupra, când printre crăci, aci se vede, aci se pierde în frunze și caută să-l ducă tot pe unde e leasa mai rară. Țiganul găfâie greu pe urmă, dar nu se dă învins, fuge mereu, cu urechea la bâzâit și cu ochii în sus, după călăuză...

Când au ieșit din hățiş, soarele trăgea să apună; iar câteva raze, rătăcite prin frunze, se goneau pe vale, împletindu-se cu amurgul, care dă năvală să le ia locul. Țiganul răsufală lung și fulgii i se strânsură pe trup, lucioși. Gâza s'a lăsat pe o rămurea de aglicie:

„Ei, acum știi să te duci?!”

Țiganul înalță gâtul, rotește ochii, — nu cunoaște locul! iar mă-sa nu se aude, nu se vede!...

Gâza își întinse picioarele, le aduse la gură și începă să rumege, apoi după o tăcere luă vorba:

„Eu dacă aș ști unde e mamă-ta, te-aș duce până acolo!”

Țiganul ascultă într'una și înalță gâtul. Gâza tot sparge un bob de spumă în colțul gurii, apoi șterge botușul pe frunză. Pe la o vreme ridică și ea ochii și trage cu urechea:

„Se aude un cloncănit, mi se pare!... N'o fi mama ta?!”

— Păi, eu la ce ascult, — grăi Țiganul și îi răsără ochii, — ea e, îi cunosc glasul!...”

Gâza se ridică în vârful ramurei:

„Da, da, o cloșcă și un cârd de pui, vin cu toții, încoa!”

Cloncănitul se apropie din ce în ce. Țiganul tot ascute ciocul și-și netezește fulgii pe lângă el.

Gâza se coboară pe frunză, veselă:

„Acum ți-a venit inima la loc... Bine că te-am găsit eu acolo!... altfel ce făceai?!”

— Ieșiam eu!...

— De!... prea intrasei la loc rău!... Vezi, altădată să nu mai faci nimic din capul tău, până nu spui întâiu și la cei mai mari!... Așa, prietene, să ne vedem sănătoși... și ascultă vorbele mele!...”

Cloșca e la câțiva pași. Țiganul tot mestecă din picioare și ascultă, dar până să isprăvească jigania vorba din urmă, el haț! o și luă în cioc...

Bâzâie gâza înăbușit, iar Țiganul aleargă, cu capul în sus, înaintea fraților...

I. Chiru-Nanov.

O mamă sfântă.

O mamă sfântă, cântecele mele
Înfrânte de-al vieții chin și dor,
Ar vrea să-ți mulțumească 'n limba lor
Pentru nădejdea ce-ai trezit în ele.

O mamă sfântă pe aripi de vânt
Mă duc să spun celor săraci ca mine,
Că mai au raze zorile senine
Și pentru noi jertfiții pe pământ.

Maria Cunțan.

Note de drum.

Ce-mi folosește recele tău soare
O Dunăre, cu maluri turburate,
Mi-e limba ta străină și mă doare —
De dragul altei țări inima-mi bate.
Acolo plec. Nu mă opresc în cale
Nici stelele ce strălucesc căzute
Din cer senin pe malurile tale.

*

Șed în pădurea frunzelor de laur
Asupra mea să 'nchină frunze late,
Prin tufele cu ramuri ca de aur.
Să vede malul mării 'ndepărtate.

Un păr infloare jos lâng-o terasă,
Tinzând o creangă albă cătră mine,
Singurul prietin cunoscut de-acasă
Mă culc la umbra lui și mi-e mai bine.

*

Pe când la noi acasă ți să 'nchină
Și-ți încunjură crucea cu lumini,
Eu te zăresc plutind pe marea lină
Învingător incununat cu spini.

Tu ești în unda razelor de soare
În fulgere și străluciri de lună,
Și a 'nvierii mare sărbătoare
E 'n firea 'ntinerită de furtună.

Abbazia, 1911.

Maria Cunțan.

Întinde-mi mâna...

Întinde-mi mâna să ți-o strâng
De cea din urmă dată,
Întinde-mi mâna să ți-o strâng
Și las' la pieptu-ți cald să-mi plâng
Iubirea sfărâmată.

Căci astăzi plec să nu mai vin
Din lumile străine,
Căci astăzi plec să nu mai vin —
La inimă mi-au pus venin
Să te urăsc pe tine.

Eu nu 'nțeleg cui, ce-a stricat
Iubirea mea senină
Și nu 'nțeleg cui, ce-a stricat,
Dar știu că visul mi-e curmat
De-o dușmănoasă mână.

Tu, celce 'n plete flori mi-ai pus
O 'ntreagă primăvară,
Tu, celce 'n plete flori mi-ai pus
Și doruri tainice mi-ai spus
În fiecare seară:

Rămâi cu sufletul curat
Străin de plâns și jale,
Rămâi cu sufletul curat
De gânduri negre nepătat —
Și flori să-ți crească 'n cale...

Ci în amurg când pribegești
Stinger peste coline,
Ci în amurg când pribegești
Și visuri gingașe-ți urzești:
Să te gândești la mine...

Livia Rebreanu.

Poveste nouă.¹⁾

Plâng îngerii în ceruri de păcatele și de suferințele oamenilor. Și curg părae de lacrimi sfinte, că-i multă răutate pe pământ.

Ci, odată veniră miriadele de îngeri și de serafimi înaintea Domnului.

Chipurile lor păreau desprinse din lumina stelelor, părul din razele soarelui, ochii din nemărginirea cerului albastru.

Își îndreptară privirile spre Părintele lumii, dar cântecile de preamărire nu răsunară. Din ochi le curgeau lacrimi ferbinți, că stătea să se aprindă cerul. Și făcu Domnul un semn.

Crivățul veni și se închină înainte-i.

„Să îngheți lacrimile îngerilor“.

Întinse crivățul pe bolta cerească o pânză de puf, cenușie ca ochii lui. Lacrimile miriadelor de îngeri și de serafimi picară pe puful pânzei acesteia. În ele se oglindî chipul stelelor cari clipeau în depărtarea lumii lor, ca și cum ar fi plâns și ele, împreună cu îngerii, de relele ce se întâmplă pe lume.

Suflul vântului sfărâmă însă bobitele de lacrimi sfinte și le îngheță; dar chipul stelelor rămase închis într'ânsele, căci fărâmurile lor se adună și se prefăcură în steluțe mai albe ca spuma ce se încheagă din sfada valurilor genunei de ape.

Erau atât de multe, că pânza cenușie, așternută pe bolta cerească se acoperi îndată. Și iar făcu Domnul semn, și crivățul scutură pânza. Lacrimile îngerilor în chip de steluțe albe, lunecară prin văzduh, până ce căzură pe pământ.

„Strălucește pământul!“ E alb ca o floare de crin. Poate nu va mai fi atâta răutate acolo!“ Și îngerii nu mai puteau de bucurie.

Se uită cu luare aminte către globul de lut: florile muriseră sub învelișul alb, paserile amuțiseră, izvoarele și freamătul codrilor nu mai povesteau.

*

În marginea unui drum eră o colibă dărăpănată. Înăuntru, mama strângea la sân un copilaș. Îngerii nu văzuseră o față mai chinată de durere ca a mamei aceleia.

¹⁾ Din volumul „Freamătă codrii poveștilor“ care va apare în curând.

Puterile îi erau sfârșite și căută rugător către icoana din perete, care înfățișă chipul Domnului, cu barba mare, albă, cu ochii pătrunzători. Copilașul se trezi și mama îi arătă icoana; el zâmbi și întinse mâinile într'acolo. I se părea că Domnul îi surăde și îl chiamă la dânsul.

Și ce cald îi eră! Un cântec dulce, pe care numai el îl auzea, îl făcu să ațipească. Acum i se părea că Domnul îl luase în brațe, iar el se jucă cu firele din barbă-i. Fulgii de steluțe albe lunecau molatec prin văzduh și se așezau pe pământ.

Copilul iar se deșteptă. I se părû că și afară vede barba albă a chipului de pe icoană fluturând în văzduh și că ea se făcea din ce în ce mai mare. Întâi eră cât casa, apoi cât copacii de alături, pe urmă flutură peste tot cuprinsul. Se simți și el învelit în barba asta uriașă, ca într'un puf moale și adormi. Visă că plutește peste grădini cu pomi de aur, cu flori mai mândre ca strălucirea curcubeului, cu părae ce se întindeau ca niște fășii tăiate din pânza cerului senin. Mulțime de copilași, cu hăinuțe ca de crini, se jucău pe potecile așternute cu praf de argint.

*

În clipa aceea, un îngerăș sosi în ceruri și se închină înaintea Domnului. Ochii îi erau umezi de lacrimi și căutau adesea în jos, către pământ.

Un marinar se apropiă de coliba dărăpănată din marginea drumului. Cântă. Și nici odată nu se deșteptaseră împrejurimile de un cântec mai vesel ca acesta. Aducea mulțime de lucruri și de jucării pentru copii. Dar, acasă nu găsi pe nimeni. Numele copilașului și al soției răsunară înzadar. Doar chipul Domnului din pervazul icoanei îl înveli cu privirile.

Îngerășul care sosise decurând în cer se uită cum marinarul, sdrobit de durere, se întorcea către mal.

Corabia înegrită de vreme și cu pânzele lăsate părû îmbrăcată în zăbranie de doliu. Părû că aude cum vântul și valurile tânguesc și suspină de durerea lui. Și atunci plânse.

Pe drumul acoperit de gheață, mama alergă mereu. Vântul suflă năpraznic și ridică fulgii de zăpadă, grămădindu-i și înfățișându-i aci ca niște bălauri albi ce se luptă între ei ca să ajungă la cer, aci ca stâlpi pe cari se razimă bolta văzduhurilor. Ea se ducea mereu înainte, căci din urletul furtunii părea că se desprinde glasul copilului care o strigă. Hainele îi erau rupte, picioarele goale îi sângerau.

Dar nu simțea nici oboseala, nici frigul, nici foamea.

Trecu prin codri, peste prăpăstii, alergă pe câmpuri. Și i se părea că glasul argințiu al copilului se depărtează mereu și mereu strigă „mamă“.

Din cer, o priveau doi ochișori umeziți de lacrimi.

*

„Fulgii de steluțe cari învelesc pământul au făcut să moară florile, să piară cântecile și veselia de acolo. Oamenii tremură de frig; e moarte și tristețe pe pământ, dar răul n'a pierit“, grăiră îngerii către Domnul.

Și stăpânul cel veșnic făcu un semn. Zefirul veni și se închină înainte-i.

„Să desmorțești vieața de pe pământ“.

„O să se topească învelișul cel alb și iar o să se vadă tina globului de lut“, ziseră îngerii.

„Întunerecul pământului e tot atât de sfânt, ca și lumina cerurilor, dacă în sufletele oamenilor va arde flacăra iubirii aproapelui“, răspunse Începutul.

Și zefirul se coborî pe lume. Codri își îmbrăcară iarăș veșmântul cel verde, murmurul păraelor se deșteptă, paserile ciripiră, covorul câmpurilor se împetrișă de flori.

Pânzele corabiei se ridicară pe catarguri și fâlfăiră, ca și cum vasul și-ar fi luat rămas bun dela țarm.

Iar când valurile de lumină se revărsau din cer, prin întunerecul nopții către pământ, un luceafăr coboră pe înger către lumea muritorilor. Și atunci marinarul simțea, în vis, un sărut cald pe frunte. Mama ațipea și dânsa, pe calea pustiului galben, unde ajunsese și o mână ușoară o mângăia pe obraz; pleoapele ei obosite simțeau căldura unei gurițe pe care o cunoșteau.

Într'o noapte, adâncurile apelor se răsvrătiră. Fulgerile scânteiară în văzduhul negru ca spărturi de foc într'o stâncă de cătran; tunetele clătinară așezările lumii, până în ceruri.

A doua zi, îngerășul nu mai zări corabia cătră care îl coboră luceafărul în taina nopților.

Și durerea îl purtă peste necuprinsul apelor. În valuri nu căzuseră niciodată lacrimi mai fierbinți ca cele ce picurau din ochișorii de cer ai îngerului. Apele le închegară și închiseră într'ânsele albastrul lor, poleit de razele soarelui. Le coborîră apoi la fund, ca pe cel mai prețios odor.

În grădinile cele fermecate din fundul apelor, unde strălucesc castele, făcându-se aci ca fața curcubeului, aci ca lumina soarelui, unde cresc flori de opal, de rubini și de peruzele, se plimbau fiicele împăratului scoicilor. Și ele luară lacrimile îngerășului cari căzuseră la fund și le închiseră în cochiliile lor.

Dacă văzû îngerul că apele nu mai poartă corabia, porni pe deasupra uscatului. Mama trecea printr'un pustiul întins. Și prin boarea care fierbea deasupra năsipului galben se legănau umbre fumurii de cetăți, cari se sfărâmau apoi, prefăcându-se în grădini cu pomi ca spoți cu scrobeală albastră, ori în bălauri ce se svârcoleau ca arși pe vatra de năsip încins de foc. Părea că aude glasul copilășului și alergă mereu înainte. Palmierii unei oaze se clătinau, și frunzele lor, de un cenușiu șters, păreau tivite cu aur.

Dar vântul trecu peste puțin. Năsipul se ridică și început să se sbată, ca valurile unei mări de alamă topită.

Soarele părû ca o portocală uriașă, spânzurată în văzduh, apoi se stinse, încetul cu încetul, până ce abia se mai zări, ca un disc de tinichea. Valurile de năsip se ridicară tot mai furioase. Mama nu mai văzû nimic. Glasul copilășului îi răsună tot mai aproape. Întinse brațele, dar rămase așa, ca îngropați într'un zid de foc.

Și îngerul colindă peste pustiul galben. Palmierii clătinară buchetele lor de frunze și scuturară picăturile de rouă, culese din părul nopții, ca și cum ar fi plâns, iar freamătul lor sămână a suspin. Dar nu mai zări

pe mama nemângăiată. Însuși sufletul lui, topit de focul durerii se scurgea, odată cu lacrimile ce-i izvorau din ochișorii de cer.

Și când întinsul pustiului primi aceste lacrimi, închise în ele toate apele de lumină, cari clocoteau peste el. Vântul grămădi munți de năsip deasupra-le, ascunzându-le, ca pe cele mai neprețuite comori.

Întâmplarea aceasta s'a mai repetat și se va mai repetă, cât o fi lumea.

Îngerii vor vărsa lacrimi pentru suferințele oamenilor și globul de lut, în fiecare iarnă, se va înveli în alb; dar lacrimile lor sfinte, cari picură pentru părinți sunt perlele pe cari oamenii le culeg din fundul mărilor și diamantele pe cari le scot din sânul pământului.

D. N. Ciotori.

Barcarolă.

Te voi chemă în zorii zilei, te voi chemă să vii pe mare
Când aurora desbrăcată, pe ape 'ntinse va zvârli
Depart, vâlul ei cel vânăt, și aurita 'ncingătoare, —
Și până 'n zare vom culege pe drumul nostru tămâioare
Ce cresc în brazde legănate, și 'n mâna noastră vor pieri...

Voi așteptă să vii pe mare când vântul de amiază dogoară,
Când soarele-mi preface 'n aur pe vâsle mâinile. — Când pier
Tăind cu pânzele lor sure pustietatea cea amară —
Catartele ca niște corturi a unui neam fără de țară
În veci drumețe, către țărături ce se afundă 'n veci sub cer.

Și vino 'n taina inserării, când toată marea 'ntinsă geme
Vibrând ca lira, în trei coarde — și totuși, veșnic în alt chip
Schimbându-și cântul. Vino 'n glasul neasemănatelor poeme
Ce cântă, când măsoară ritmu-i sunător și trist pe vreme,
Și-și pune rimele-i de aur, huind pe-al țărului nisip.

Dar nu veni când noaptea-și cerne cenușa — și când valul sună
Mai lung. Ci singură pe ape voi fi 'n înfioratul ceas,
Când marea are mlădiere de fiară crudă. Când nebună
Din țăr în țăr aleargă 'n sbucium, urlând sălbatecă la lună
Nesățioasă cerând pradă pământului, cu-adâncu-i glas.

Alice Călugăru.

Cântec.

Pace sfântă peste zări
Scump miros de laur,
Plâng pe ceriul argințiu
Stelele de aur.

Pe când luna urcă 'ncet
Gingașă, senină
Și-mi înfașă 'n vâl de-argint
Crinii din grădină.

Iară mie-mi cerne lin
Raze dulci în casă,
Vino mai aproape vis,
Leagăn de mătasă!

P. Pădure.

Cântec.

Visează o floare
Vis de față mare.

Visează d'un soare
Care nu răsare.

Visul, vis rămâne, —
Nu-l pricepe nime.

Romul Vuia.

Păţania lui Lazăr.

— Schiţă. —

Până la păţania lui Lazăr, neamurile popii, bine nu se ţine minte de când, păstrau prin partea locului un obicei, nu prea frumos. Când se întorcea la urma lui noul popit, rudele îi ieşiau înainte la marginea satului cu sapa şi lopata, îl hiritisiau să-i meargă popia în plin; cu alte vorbe să-i facă Dumnezeu parte decât mai multe îngropăciuni. Urarea aceasta făcută fără nici un înconjur, enoriaşii o priviau cu răceală, ca pe-o datină a tagmalii preoţeşti şi atâta.

Diaconul Lazăr puţin mai avea până să fie hirotonisit preot. Vede pe Gavrilă, un flăcău chipeş, sfios, pripăşit mai de mult prin sat.

„Mergi cu mine până la târg, Gavrilă? Pornim de cu noapte, când o ieşi găinuşa; seara suntem îndărăt, acasă“.

— Mai încape vorbă!“

Supt un cer stropit de stele, diaconul înainte, cu capul sus, călare; în urmă, Gavrilă, pe jos, înghioldind dela spate măgăreaţa, care, se hâţână încărcată cu părechi de curcani, cu două putine de brânză. Li s'a făcut ziuă în ograda Vlădichii, mare, rânduie, cu un agud uriaş lângă grajduri. Un călugăr spân desleagă păsările, le taie aripele, deschide apoi lacătele grele dela gărlie, rostogoleşte putinile în dungă... Diaconul intră în cuhnie, dă târcoale cuptorului călugăresc, înalt, cu trei guri de foc; se minună cum fierb de frumos tingirile acoperite cu capace lustruite de aramă.

Gavrilă atârnase măgăreţii sacul cu fân de după gât; sta pe gânduri, cu pălăria în mână. Vlădica, în pălimar, cu braţul petrecut pe după stâlp, se uită la crăiţele bătute din straturi, priveşte cerul, săltat sus, albastru, fără pic de nor, din care venia ciripit de rândunele... Se lasă binişor pe trepte; cu paşi rari, apostolici, o ia spre agud. Evlavia, sufletul curat al lui Gavrilă l-au prevestit că unchiaşul acesta alb e Preasfântul. A dat în genunchi lângă măgăreaţă; cucernic, aşteptă să treacă Luminăţia-Sa.

„Cu cine eşti dumneata?“ îl întreabă încet, mai mult din sprâncene.

„Cu diaconul Lazăr din Zgaia, sărut mâinile Preasfinţiei Tale.“

— Da unde e diaconul?

— Mi-e teamă c'o fi prin cuhnie, Preasfinte.

— ...în cuhnie să rămâie!“

Ochii mari, blânzi, cari îşi ridicau luminile ca o rugăciune de iertare i-au plăcut Episcopului. Cu palma pe umăr îi vorbeşte:

„Buchile le cunoşti? Ştii sloveni?“

— Nu m'a dat, Preasfinte.

— ...Tatăl nostru?

— Îl ştiu, sărut mâinile.

— Da Crezul?

— Şi Crezul, Preasfinte.

— Să-ţi laşi viţele să crească, şi barba. La anu te popesc. Auzitu-m'ai?“

*

De te abate întâmplarea prin Zgaia, uliţele ei aşternute cu talaşi răsuciţi, lustruiţi ca atlazul, nu le mai uiţi. Cătuna are lingurarii ei vestiţi. Toamna, traistele lor cu fuse sfârâitoare iau satele la rând, coboară până în vetrele bulgarilor dela baltă.

Peste aşezarea asta păstoreşte părintele Gavrilă. Poarta dată de perete în miezul nopţii, larma de copii din bătătură, joaca lor pe casă, prin nuci — sunt pilde de nestrămutata lui bunătate. Barba stufoasă, lungă, îţi spune care din gloată e obrazul cel bisericesc, altfel, îmbrăcat ţărăneşte nu l-ai nemeri dintre muncitori. Când seî nchide ţarina, seara, sgârie cu criţa vorbe înţelepte, pilduri după cârligele slovelor din scriptură. Uneori îi alunecă degetele mai în voe; vara însă de s'ar încumetă, mâna care poartă coarnele plugului se îngreunează, botul penii se înfige în hârtie ca într'o buturugă. Răspunderea cea mare a fost la început. A apucat apoi a prinde de veste că dreapta judecată şi inima bună sunt tării, şi, acū, bătrân, cu o sfială de copil pune degetul pe câte-o buche iscusită, cu mâna în barbă, se socoteşte: „Cât e de înflorată, Mântuitorule; ce tivitură măiastră!“ ...

Când e în slujbă, ajunge adeseori la câte-o vorbă sburăturită pe care ochiul lui spălat de

priveștiștile liniștite ale câmpului n'a văzut-o de mult... Nu stă în loc, ci cu amândouă mâinile ridică Evanghelia, o poartă în patru unghiuri de stihii: aaa! ooo! eee! iii! frumos blagoslovește norodul lui, pocăit. Credincioșii, cu gândurile risipite, aud pomenindu-se numele Domnului, se închin; răostește duhovnicul numele Necuratului întetesc crucile...

*

Meremetisește vitele, părintele; drege picioarele frânte din stinghie; pune scripete;

îndreaptă suciturile dela mâni. Când și când, strângând loitrele cu pumnii, pe câte-o mână de pae așternute în fundul căruții, îl duce în cine știe ce sat...

Îl face careva băgător de seamă:

„Părinte, ești plin de ciulini“...

Ca să nu-i strice hatârul ia unul și-l aruncă, pe ceilalți îi lasă:

„Ciulinii Domnului!... făptura lui suntem toți“.

V. Cioflec.

Dări de seamă.

Eugeniu Ștefănescu-Est, *Poeme*. București 1911. 1 vol. 8° 186 p. Editura proprie. Prețul Lei 3.50.

Iată un nou bard decadent, căruia nu-i place să vi-seze în țara sa, fiindcă aici nu găsește „grădini albastre“ și nici „camelii catifelate“. Ca să se simtă mai la larg, el își ia ghitara și vioara subsuoară și pleacă spre castelele din Alcantara, unde trandafirii sunt mult mai „uriași“ ca la noi, unde feeriile sunt mult mai „crepusculare“, „albastrul este mai albastru“ și culoarea „verde e mai verde“:

Acolo plec! Să-mi scriu poema
De exotism și sărbătoare,
Să scriu credința mea 'n culoare
În pasiune și avânt;
Să cânt pe coarde cristaline
Fiorul viselor senine,
Minunea nobilelor forme
Și pacea dulcelui extaz!...

Dar cu acest program estetic din capul volumului său, d-l Ștefănescu-Est nu ni se anunță de loc ca un homo novus în poezia noastră, zisă acum „abstractivă“. Tendința aceasta de exotism, credința în jocuri de culori și cultul pentru eleganța și nobleța formelor goale le găsim la o familie întreagă de coarde „cristaline“ dela noi. Și nici țara basmelor, cea cu castele fermecate și cu bizarerii fantastice în formele d-lui Ștefănescu, nu ne mai este străină. Imitatorii noștri versuitori moderni, îndrăzneții noștri echilibriști de forme, îmbibații noștri de culori din atmosfera atelierelor literaturii franceze moderne, sunt astăzi apariții destul de dese, cari nu ne mai surprind prin variatele lor ipostaze.

Cu toate astea însă, vom urmări pe d-l Ștefănescu, în drumul său spre noua împărăție a fantaziei, nu de dragul unei originalități, pe care nu o are, nici din însuflețirea pentru o lume nouă de simțiri și de imagini, pe cari nu ni le poate oferi, ci mai mult pentru distracția cetitorului, pentru care ivirea ciudățeniilor în vicia literară și a talentelor rătăcite prezintă totdeauna un interes particular.

Iată-l deci, sosind în castelul său inchipuit:

M'așez la pian. Distrat curg notele pe clape,
Parfum de violete 'n aer curge 'nct,
Frivolități galante și gălgăit de ape,
Lumini crepusculare și versuri de sonet
S'apropie sfioase și vin tot mai aproape,
Tot recitând romanța unui uitat poet.

Pianul e clar încă și binișor acordat. Și d-l Ștefănescu ne probează, că știe cânta cu îndemănare pe claviatura lui. Dar iată că șirul se pierde, fantazia se încâlcește și o ia razna prin stele și prin cascade, până la starea de amețire a morfinistului:

E o beție dulce, concertul meu. Se pare
Că sunt pe o planetă albastră de cobalt,
Că rătăcesc fantastic prin regiuni bizare,
Pe coama unui munte prăpăstios și 'nalt,
Că văd câmpii de stele și flori ce luminează
Păraie parfumate și vânturi de parfum
Orașe neînțelese de sgomote și raze
Și gheizeri, ce aruncă coloane verzi de fum...

Este asta o stare de rătăcire hipnotică, în care autorul simte o plăcere de atitudinile „lunaticilor“, când isbucnește în exclamațiuni ca: „Acuma plâng, mă sbat și urlu în groaznic uragan!“...

Criza la pian incetează însă. După mișcarea asta nervoasă și incoherentă, după sgomotul acestor acorduri, cântate și sdridente, poetul nostru dela Alcantara trece să-și admire parcul luxos din jurul castelului:

Un parc cu flori bizare,
Cu statui și femei.
Femeile sunt goale,
Minuni de pulpe albe
Și coapse sculpturate
În parcul meu trăesc.
Femeile sunt flori,
Parfumuri și culori,
Se nasc în nopți cu lună
Și 'n clar de soare cresc,
Nebune-ambițioase

Cu carne de amor,
Cu carne de mătase
Și-oglinzi în ochii lor.
Pisici lingușitoare
Cu gestul rafinat,
Actrițe visătoare
Cari seara plâng în pat.

E un mediu de lux și de răsfață, în care ne-a adus deci d-l Stefănescu. Societatea, castelul, parcul cu statuiele și cu femeile goale oferă tablouri picante. În versurile, cari urmează, ni se vorbește mereu de amănuntele acestei vieți de îmbelșugare sensuală. Diamante violete, elefanți de aur, museline albe și perle uriașe, terase, amfiteatre, malaga, madeira, baturi și kermese, pantofi de atlas și incendii policrome... trec pe dinaintea ochilor noștri, parcă bunul nostru domn Stefănescu, fiu al cine știe cărui badea Ștefan, le-a trăit și le-a văzut aievea! E o afectare de eleganță, din Eldorado, cu saloane, cu balcoane, cu flori de Iris și cu „roze hibride“, o lume scăldată în simfonii și în game de culori, în care poetul, tolănit pe canapea,

...Așteaptă ca să vină:
Nimfele cu părul galben
Și cu ciorapii trandafirii...

Și aici am ajuns la punctul principal din preocupările poetului Stefănescu. La erotismul d-sale! La snobismul eroticilor decadenți! La frivolitățile și lascivitățile faimoase și la afișarea unei pasiuni, atinsă de aripa histeriei moderne! Dintr'un început se poate distinge o notă accentuată de mici perversități ale simțului. Autorul se întreabă pe sine, ce ar face, dacă norocul l-ar fi născut femeie:

Dacă aș fi fost femeie
M'ar fi chemat Creola
Dela Valladolid,
Aș fi apărut pe stradă,
În fast și cu aclamări,
Bacantă somptuoasă,
Crescută 'n Sybaris,
Minune voluptoasă,
Visată curtezană,
Frivolă visătoare...
Fantastică și goală
Și parfumată-mi carne,
Întrezărită 'n susul
Ciorapilor suavi,
Ciorapilor albaștri,
Subțiri și diafani.
Mister, parfum, mătasă,
Amor, extaz și aur...

Destul! Noi nu aparținem apreciatorilor de rasă pudică și pedantă în materie de erotism a decadenților și dăm adeseori probe de cel mai larg liberalism față de diferitele capricii, ce-și permit și de multele imagini exagerate ale lor. Dar când nivelul artei lor se coboară atât de adânc, ca la d-l Stefănescu, când un vânt de prostituție bate mereu la urechi și

ne produce desgust, trebuie s'o relevăm, mai ales în clipele de-acum ale viciei literare, când apărătorii fervenți ai artei pentru artă și ai artei „abstractive“, fac atâta caz de meșteșugul lor acesta, importat de aiurea. D-l Stefănescu este chiar un exagerat în frivolă direcție. Improvizările d-sale erotice, în orice haină le-ar îmbrăca, rămân un gest de brutalitate față de ideea frumosului și a adevărului în poezie. Muza d-sale inspirătoare „doarme sub plapoma de atlas“ și țara în care trăește se numește chiar de autor „țară perversă și sfântă, în care efebii lascivi și excentrici se poartă cu rōchii de femei, iar noaptea se plimbă pe largi bulevarduri, cântând serenade“. Acolo finul, subtilul nostru poet știe să soarbă din „violetul atmosferelor nervoase“, știe să ridice „temple de agată“, pe cari să le pângărească pe urmă cu „nimfele spectrale“, cari se îmbată cu absint și cu odaliste goale, „cu carne roză, opalină“, căci aceasta este tema d-sale predilectă:

„Aceasta este poezia
Hypnoza, fantasmagoria,
Balada mea, ce voi cântă“.

Acolo și-a clădit, în țara creolelor, un „alcazar regal“, cu sclave din Indii și Ceylon, cu banane de Melissa, cu lux spasmodiac și cu „bacante cu brațe sensuale“ și cântă toată sălbătăcia unor senzații fără frâu:

Mesalina 'n mine
Plânge cu suspine,
Bacanala roză
A trecut de mult...

Să mă ierte deci d-l Stefănescu, dacă, asemenea aberații împotriva gustului nu mă pot mișca, nici nu mă pot câștiga în favorul d-sale. Dacă, dimpotrivă, simt o datorie de a releva întreg scrisul d-sale, o fac mai ales ca să arăt un nou semn patologic, ivit în poezia noastră prin influențe străine și prin încurajările, de cari se bucură acest gen, grație unor protectori de o foarte problematică aristocrație intelectuală. Beția asta de cuvinte ritmate, orchestra asta de tonuri și culori și de parfumuri escitante, este pentru orice talent, — căci da, d-l Stefănescu are talentul versului! — o prăpastie, ce și-o sapă singur, cu feluritele extravagante ritmate, de împrumut și aceste. Cetească ori și cine aceste patru rânduri, în cari se poate constată influența lecturii franceze, până și alegerea cuvintelor:

Curg desenuri de mimose
Printre sori de heliante,
Lungi ghirlande în bufante
Pe mătasa rochei move...

Îndată ce scapă însă uneori de vraja asta a decadenței, care-l chiamă mereu, găsim și partea reală de talent a d-lui Stefănescu, asupra căreia ne face o plăcere să atragem atenția. Cine dintre noi n'ar primi bine următoarele rânduri ordonate, clipele unei senzații sincere, fără obișnuitul tam-tam de vorbe și fără afectările bizare:

Trece luna rătăcită,
Despletită și frumoasă.
Și-i atâta de frumoasă,
Încât marea se 'nfioară,
Și se 'ntoarce sgomotoasă
Și se sbate și se luptă,
Și se 'nfrânge 'n spume albe.
Plopii plâng. Și pe alee
Plâng toți plopii s'o ajungă.
Și fiori ascunși s'alungă
Înspre zările aprinse...

Nu este straniu, că un poet, care ar reuși, cu siguranță, să ne dea mai multe pagini de aceste, cu probe evidente, că știe și să respecte frumosul în sine, să prefere totuși să se compromită cu emfaze nervoase, cu erotisme de „carne dulce și parfumată” și cu alte exaltări de motive sensuale?

»

C. S. Făgețel, *Copiii Noptii*. Piesă în versuri, în cinci acte. Editura revistei „Ramuri”. Craiova 1911. 1 vol. 8°. 192 pag. Prețul Lei 2.50.

La dreptul vorbind, „Copiii noptii”, deși sună poetic și vrea să spună mult, nu merge ca titlu. Mai întâi că nu e vorba de copii răsfățați, ci coșgogeamite de vlăjganii, cari știu să soarbă din păharul vițiilor nocturne, până în fund. Și al doilea că atmosfera, în care subiectul se petrece, nu are deloc un aspect naiv și copilăros, cum ar fi de pildă vieța Bohemilor lui Murger. D-l Făgețel, fără să fi cunoscut Bohemia din străinătate, unde spiritele sunt mai rafinate și mai iubitoare de artă și de răsfăț, ne duce în căscioarele mucegăite indigene ale „artistelor” noastre nocturne, unde alături de multă mizerie, se respiră pe jos rochii aruncate, flori ofilite și juvaerice false. Partea de seninătate aici e mai redusă. Spiritul mai greoi. Ne-păsarea dulce față de greutatea vieții e mai sombră la noi. Tipurile de tineri și de femei, cari petrec împreună, sunt mai brutale și fără obișnuitele drăgălășii. Și, în consecință, se cere un condei foarte îndemănat, pentru a reuși să immortalizeze aceste paseri de noapte dela noi, într-o piesă cu pretenții de artă.

D-l Făgețel este încă tânăr. Se vede asta și din încercarea sa de a-și inaugura cariera de autor de-a dreptul cu o piesă în cinci acte, cu toate că acțiunea asta săracă putea să încapă prea ușor în trei, sau mai puține acte și să ne dea ceva mai rotunzit, mai coherent, fixând cu ceva mai multă culoare, caracterele personajilor, rămase șterse în marea lor parte. Și tinerețea asta a d-lui Făgețel se vede și din concepția fundamentală a piesei. Se pare că întreg subiectul se potrivește mai mult pentru o nuvelă sentimentală, cu un fond moral, în care virtutea biruește și vițiul se pedepsește, unde ordinea și bunul simț triumfă, iar destrăbălarea duce la prăpastie.

În primele două acte, cari singure cuprind o jumătate din text, se văd mai ales nedumeririle și stângăciile autorului. Câteva grizete, cari fug de-acasă de groaza sărăciei și preferă să-și petreacă vieța pe stradă, pe vreo scenă de local ordinar, ca dansatoare

sau b'ete cântărețe, apar și dispar, în tovărășia băuților cheflii, vorbesc împreună glume grosolane, infiripă salturi de cuvinte, fără a infiripă în schimb, cu toții la un loc, o icoană completă, un fir unitar și mai plin de înțeles. Este ca într'un text de operetă!

Numai într'un târziu ne dumerim asupra singurei femei sentimentale, a Ninettei, în jurul căreia se învârtă toată povestirea. Dansatoare distinsă, Ninetta este o idealistă și se deosebește în acest punct de colegele sale. Ea știe să facă scrisori de dragoste către ea însăși și nu râvnește la iubirea de-o clipă, ci își alege de întâiul amant și mai pe urmă de întâiul bărbat, pe Donar, un tânăr mai spălat și fiu de moșier. Cu acest Donar, Ninetta știe să improvizeze diferite dialoguri, făcând felurite reflexiuni asupra iubirii. Iată cum știu ei să-și mărturisească iubirea lor:

Donar:

Eu nu 'nțeleg cum poate-un om cu mintea 'ntreagă
Să stea mereu departe de ființa ce-i e dragă,
Ca un avar hoțește mereu să locuiască
Numai cu el în taină și totuși să dorească?
Când ai o rană-adâncă și simți c'ai vrea odată
Să țiți: deschide gura și țiți 'n lumea toată:
Nu 'ncape vreo rușine; auzi, ce-avem mai sfânt
În mijlocul atâtor mizerii pe pământ
Să-l ținem ca pe-un vițiu în suflețe ascuns?...

Ninetta:

Da, strici grozav. Pe semne tu cunoști femeia:
Ca pulberei de pușcă îi trebuie scântecia...
Scântecia e în tine, aruncă-i-o și stăi
Să vezi cum se aprinde pe loc sub ochii tăi.
Așa este femeia, un braț dac'ai întinde
Ea tremură și 'n grabă de gâtul tău se prinde
Așteaptă numai gestul și focul din privire...

Înțelegerea între Donar și Ninetta se face foarte lesne, căci cedează fiecare principiilor celuilalt. Brava Ninetta își părăsește scena și jocul fermecător, își părăsește o mamă bolnavă, care, ca un trusc dramatic, apare în cursul acțiunii, de câteori i se pare de cuviință, ca o umbră cobitoare. Și, împăcată cu situația, Ninetta pleacă la țară cu bărbatul ei Donar.

Dar aici dăm peste un nou inconvenient. Autorul nostru a introdus în acțiune pe lubricul bătrân Alexandru, tatăl lui Donar. Acest tip senil petrece și el prin lumea „artistelor” și, cu bani din belșug, umblase prin ascuns să momească pe Ninetta, ca să-i fie metresă. Cu tot refuzul Ninettei, (de care însă Donar n'avea habar) acasă, la moșie, trăiau acum în dulce companie, tatăl, fiul și Ninetta... O mică anomalie psiho-fiziologică, verosimilă poate în cazuri excepționale, dar, fără indoială, cam brutală!

Conflictul și soluția urmează foarte repede acum. Pe când Donar își vede de moșie și de munca gospodăriei, Ninetta, faimoasa dansatoare se plictisește la țară. Idealismul ei scade treptat și în această scădere o încurajază bătrânul Alexandru, socrul ei, care, prin intrigi și bănet, îi promite mereu un viitor mai fericit. Visurile de odinioară ale Ninettei dispar în

sfârșit, fără scrupul ea își înșală bărbatul și-l schimbă cu socrul ei Alexandru. Încep iarăși explicațiile cu Donar, în dialoguri lungi și mai aprinse nițel, mai colorate de patima nervoasă a Ninettei. Donar vine cu morala, cu florile de pe câmp, cu dragostea idilică și cu teorii ca „nu e fericire, când nici virtute nu-i”... Iar la toate astea Ninetta răspunde:

„De șase luni aproape n'am mai jucat de loc
 Îmi simt curgând în vine un sânge mai ferbinte
 O ceață de beție îmi cade peste minte,
 Mă turbur și îmi place, reasc de-o nouă vieață
 O forță neștiută îmi tremură în brațe,
 Mi-e dor de o iubire cu hârpuii brutale,
 Să sorb din voluptatea plăcerii sensuale,
 Oricare sărutare să-mi lase pe figură
 Pe gât, pe unde-ajunge o urmă de dantură.
 O întreagă nebunie acum mă cucerește
 Mă simt mai sveltă par'că și inima îmi crește...
 ... Voi îngropă trecutul și tuturor voi spune,
 Că n'cep abia acum să simt că viețuesc
 Sunt toată înfocată și mă înveslesc,
 Că după o boală lungă și după un chin greu,
 Abia aștept minutul să fiu de capul meu
 Să fac din nou ce-mi place acum când înțeleg
 Că trebuc de toate ușor să mă desleg
 De nimeni să nu-mi pese!

Și tipul acesta de femeie isterică revine la prima ei indeletnicire. Alături de bătrânul și cinicul Alexandru, tatăl lui Donar, Ninetta reintră în lumea „artistelor”, risipind banii protectorului și îngropând în uitare toată vieța ei burgheză dela țară. Și după această revenire găsește următoarea apostrofă, adresată băeților ce se adună în jurul familiei de „artiste”:

Lăsați-ne pe noi,
 Să ne sbatem cu toate 'n rușine și noroi.
 E vieța noastră asta. Ce suntem noi de vină
 Trăim și noi de-a valma o vieță care-i plină
 De rele, de păcate, de tot ce vreți, dar cine
 E'n drept să ne mustreze, că nu trăim mai bine?
 Mai fiecare are o mamă sau un tată
 Pe care îi ajută. Ce vreți o biată fată
 Să facă? Să lucreze? Când n'a 'nvățat nimic?

Urmează acum o scenă de jale. Despărțirea. „Băeții”, acele tipuri de secături, părăsesc pe prietenele lor de plăceri nocturne. Ei își văd de treabă, ca și Donar, moșierul își lasă fetele în grija altor generații, ce vor veni. Într'un colț de scenă mai rămâne o singură păreche și se desparte și ea:

Lona: A cui rămân eu?

Titii: Rămâi... a tuturor...

Iată aici cuprinsul și ordinea de desfășurare din piesa d-lui Făgețel. Dacă am stăruit asupra cuprinsului este că și în lucrarea asta, ca și aproape în toate încercările mai recente pe terenul tinerei noastre literaturi dramatice, se poate remarcă tendința de a se inspira cu predilecție din vieța femeii cu moravuri dubioase, de a examina de-aproape sufletele unor nenorocite moderne, biciuite de demonul pasiunilor nestavilite. Multele probleme din acest domeniu, îmbrățișate

mai ales în dramaturgia mai nouă din Paris, au străbătut și la noi prin contaminare și ne-au influențat pe ceice își încep cariera, ca să forțeze nota aceasta a femeii libere și plină de paradoxe. O cântă poezii decadenți, o dramatizează tinerii începători, plini de râvnă de a da avânt teatrului românesc și literaturii sale mai nouă pe această cale, prin aceste operațiuni de formă imitată mai mult, decât de inspirație originală. Greșala lor însă, pe care trebuie s'o relevăm, este, că se dedau la subiecte, cari întrec marginile strâmte ale forțelor lor. Vieța de desfrâu și de demimonde, sau chiar a păsărilor de noapte își are ea paginile de interes psihologic, dar a îmbrățișa asemenea probleme grele, se cer alte talente, nu începători de ai noștri, cari dau adeseori mai mult o caricatură a împrejurărilor reale...

Cu toate astea, n'am voi să se creadă că d-l Făgețel, cu piesa aceasta, nu ne-ar da câteva probe de pricepere în confecționarea unei lucrări dramatice. O intenție spre vioiciune se observă, cu toate că versul d-sale alternează cu stilul cel mai prozaic uneori. Câteva note de disarmonie din sufletul femeii stie să prindă. Câteva trăsături vagi de intrigă posedă. Dar în mare parte lucrarea d-sale nu ni se prezintă ca o creațiune mai rafinată și mai strâns încheagată, care să întrunească aprobări mai largi, decât cel mult în curcurile, al căror gust pentru frumos nu-l împărțăm.

✽

II. Chendi.

C. Mikszáth, *Cavalerii*, trad. de Liviu Rebreanu. Biblioteca „Lumina” Nr. 12. Edit. Librăria Nouă. București, 1911. Prețul: 30 bani.

Din pricina dușmăniei politice literatura ungurească nu și-a prea găsit traducători între scriitorii noștri. Și e păcat, fiindcă multe din operele scriitorilor unguri ar merită să fie cunoscute mai ales de publicul din România, care nu le poate ceti în original. În aceste opere se găsesc zugrăvite colțuri din sufletul poporului unguresc, cu care de veacuri avem atâtea de împărțit. Poate cel care a zugrăvit mai bine vieța patriarhală a boierimii și burgheziei ungurești e Coloman Mikszáth. El e poate cel mai mare prozator al Ungurilor, întrucât aproape în tot ce-a scris a prins cu multă artă nota specifică a neamului său.

D-l Liviu Rebreanu a făcut un serviciu literaturii noastre talmăcind destul de bine una dintre cele mai caracteristice povestiri ale sale, în care se zugrăvește vieța gentrylor scăpătați din provincie, cari deși astăzi sunt mici funcționari cu lefșoare modeste, totuși fac pe boierii la toate prilejurile, ca să păstreze „formele cele frumoase strămoșești”. Mikszáth zugrăvește numai snobismul nemeșilor din Șaroș, dar caracterizarea se potrivește de minune pentru aproape întreaga nobilime scăpătată a Ungariei.

Broșura se incheie nimerit cu povestirea „Haina Regelui”, în care se arată așa de plastic ce rol au formele externe în vieța omenească. Pe un biet rege rămas, în urma unei aventuri de dragoste, fără hainele-i strălucitoare, nu vrea să-l mai recunoască nimeni.

E de regretat că în broșură s'au strecurat mai multe greșeli de tipar și — chiar de traducere.

✽

Ion Mateiu, *Preoșimea românească-ardeleană în veacul al XVII-lea*. Studiu istoric. Retipărire din „Transilvania”. Sibiu, 1911. Prețul: 80 bani.

La noi preocupățiunile științifice sunt așa de rari, încât apariția unei cercetări conștiențioase e un eveniment, peste care se trece, însă, repede la ordinea zilei, deoarece lumea e îngrijorată de soarta din viitor a neamului nostru, pe care ține să o asigure prin procese de conștiință, prin încăierări mai mult sau mai puțin diplomatice și prin nesfârșite polemici de ziare. Ca la orice popor cu o cultură tânără se uită adeseori că singurii pași serioși spre progres sunt numai faptele de muncă pozitivă.

D-l Mateiu, absolvent al „Seminariului Andreian” din Sibiu, fost învățător în Gurarâului și astăzi student în drept la Universitatea din Cluj, încearcă în lucrarea din fruntea acestor rânduri să zugrăvească icoana preoșimii din veacul al XVII-lea, care nu e un lucru tocmai ușor, căci viața preoșimii din acele vremuri a fost o viață simplă „smerită și dureroasă, fără luminișuri și fără evenimente, pe care, prinurmare, condeii contemporanilor n'a socotit-o vrednică să fie eternizată în slovele aurite ale însemnărilor domnești. Abia prin colțul vreunei cronici colbuite de poți oblici câte o notă izolată, aruncată în pripă de cutare diac sau logofăt, priceput în meșteșugul scrisului, în care se face cu disprețul obișnuit și rareori în alt chip — pomenire și de neamul nostru oropsit”.

D-l Mateiu a studiat conștiențios aceste informații sărace și cu ajutorul lor a reușit să reinvie viața politică, religioasă, materială, culturală, socială și morală a preoșimii din veacul al XVII-lea. După ce expune situația preoșimii sub toate raporturile, încheie: „Viața ei întreagă, sub oricare înfățișare am privi-o, a fost aceea a țărănilor robi, în cel mai adevărat înțeles al cuvântului.

„Și între împrejurările acestea, extraordinar de grele, preoșii românești și-au îndeplinit totuși sub puterea magică a unor îndemnuri tainice, datorile lor de păstori harnici ai credinții strămoșești, de povățuitori și sfetnici adevărați ai țărănimii în toate nevoile ei sufletești și materiale, potrivit luminilor cu cari erau înzestrați.

„Dacă, în lipsa unei adevărate pregătiri, care vine prin carte, nu s'au putut ridica la o cultură și o activitate mai pronunțată, au îndeplinit, în schimb, prin vrednicia și stăruința lor, un rol cu mult mai înalt, mai frumos și mai folositor, acela de a fi fost totdeauna păzitorii și cultivătorii harnici și neobosiți ai vechilor tradiții românești specifice, prin cari s'a conservat neatinsă individualitatea noastră etnică.

„Ei au fost străjerii neadormiți și hrăntorii creațiilor artistice ale înaintașilor noștri, și lor le revine strălucitoarea cinste, de a fi susținut deapauri vie și nestinsă flacăra sfântă a iubirii de neam, lege și moșie, în sufletul multărilor ingenuchiate sub povara celor mai grele asupri.

„Candela acestei întreite iubiri sfinte, prin ei a fost ocrotită și trimisă nouă, ca cea mai scumpă moștenire...”

„Atribuțiile istorice ale preoșimii din veacurile bătrâne, încărcate de suferinți îndelungate, dar și de eroism stăruitor, culminează în acest luminos rol național, din care și-a formulat — conștient sau instinctiv — în curgerea lungilor zile de mânie înviforată, un titlu de cea mai curată glorie, roditoare și înălțătoare”.

Aceste încheieri poetice și largi fără îndoială au fost determinate, pe lângă entuziasmul de tânăr istoric al d-lui Mateiu, și de lipsa informațiilor mai amănunțite privitoare la viața patriarhală a preoșimii de acum trei veacuri. Dacă ar există aceste informații și ar fi examinate prin prisma unui spirit critic mai sever și călăuzit de principii sociologice, probabil că s'ar mai modifica mozaicul icoanei concepute de cercetătorul nostru.

D-l Mateiu dovedește o bună orientare în literatura istoriei bisericești și o metodă riguroasă în expunerea evenimentelor, însușiri cari i-au fost recunoscute de cei mai competenți istorici ai neamului nostru, în frunte cu d-l N. Iorga, cari i-au distins această lucrare cu „premiul Bunea”. Numai la noi s'au găsit câteva glasuuri cobitoare, cari au găsit de cuvântă a osândi harnicia d-lui Mateiu, înainte de a fi apărut lucrarea întreagă.

T.

Cronică.

Anul al X-lea. Cu 1 Iulie n. a. c. revista noastră a intrat în anul al X-lea de existență. Calea ce-am făcut-o e o cale destul de lungă și de grea. Am luptat cu indiferența publicului, cu greutatea materiale ale începutului și cu lipsa de sprijin a celor chemați să ne înțeleagă, dar le-am învins pe toate, fiindcă credința și voința noastră au fost mai tari. Și avem ca răsplată mângâierea și convingerea că am făcut o faptă bună și folositoare pentru înaintarea noastră culturală. Pentru această muncă săvârșită între împrejurări de tot grele, n'am așteptat niciodată nici o

recunoștere și nici o recunoștință, deoarece conștiința datoriei împlinite ne-a mulțumit. În străduințele noastre am fost adeseori împiedecați și jicniți chiar și de prietini, în cari credeam ca în niște frați buni. Unii ne-au părăsit, alții ne-au micșorat activitatea prin aprecieri scrise și rostite, dar n'am disperat. Am mers mai departe. Venind aici în Sibiu, în centrul culturii noastre, într'un mediu românesc, credeam că idealurile noastre se vor întări, vor prinde noi aripi, dar trebuie să mărturisim, cu durere, că în loc de sprijin, de încurajare și de îmbrățișare frățească, am avut parte

aproape numai de mizerii de tot neamul. Nu odată ne-a ispitit gândul să ne curmăm activitatea culturală, care nu eră înțeleasă și apreciată cum se cuvenia, și să ne mutăm în altă țară sau să ne burghezim. Sufletul fiecărui om, fie el oricât de idealist, își are clipele lui de indoială și de desnădejde. Le-am avut și noi. Dar le-am invins. Cu puteri nouă, întărite de luminile conștiinții noastre, ne-am urmat drumul. Și iată-ne ajunși la un popas însemnat în viața acestei reviste. Ne uităm la cele nouă volume și simțim o bucurie, o mândrie părintească, văzând că la înaintarea noastră culturală din ultimii zece ani, am contribuit și noi. Suntem fericiți că am putut da neamului câteva raze de lumină. Ne simțim iarăși înviorați de tinereță și dornici de a cuceri culmi mai înalte. Și ne gândim cu drag la serbările ce le vom aranja în vara viitoare. Amicul Chendi le-a făcut de pe-acum puțină reclamă, pentru care îi mulțumim și la acest loc. Îl asigurăm pe tovarășul nostru că oricât suntem de absorbiți de afacerile „administrative” și „financiare” ale revistei, n'am uitat „sărbătoarea muncii”. O vom face la anul, când intenționăm să adunăm pe toți colaboratorii revistei la Sibiu, să ținem o serbare familiară și pe urmă una națională, aranjând în toate centrele românești dela noi câte-o șezătoare literară. Despre aceste serbări cetitorii vor fi informați la vreme. Credem că ele vor fi întimpinate cu dragoste de publicul nostru și că vom primi sprijinul tuturor.

Intrarea în anul al X-lea o facem cu acest număr, care înseamnă o nădejde și o promisiune pentru viitor, o nădejde că ne vom putea împlini toate planurile de îmbunătățire și de desăvârșire și o promisiune serioasă pentru cetitorii cari ne înțeleg și ne sprijinesc.

⊗

Dați-ne monografiile scriitorilor noștri! Avem înaintea noastră o cărticică de un cuprins cu totul simpatic. Pe o întindere de aproape 150 de pag., un domn (profesor?) Gh. N. Munteanu-Bârlad, ne dă o scurtă monografie a vieții și activității uneia din cele mai iubite figuri de luptători pentru crearea României moderne, politice și culturale. E vorba, în paginile acestea, de Costache Negri, sufletul de poet romantic și totuși minte de adânc diplomat din epoca de renaștere a Moldovei. Se tratează în această broșură, urmărind anii de viațuire, de visare și de acțiune ai acestui bărbat, care a constituit unul din cele mai armonice pasagii ale istoriei noastre culturale. E vorba de epoca dinaintea lui 1848, când o seamă de tineri, dintre toți câți a avut Moldova mai aleși vreodată, și-au pornit acțiunea de deșteptare și tendințele spre binele poporului românesc, chemat să se deștepte. Și urmează cealaltă vreme, în care aceste tendințe iau o formă și mai pronunțată, cu întruparea ideii de unire. La mișcările acestea toate, n'a fost o stea călăuzitoare mai dreaptă, mai senină, ca Negri, prin rolul său. Cu documente contemporane la îndemână și cu număratoarele scrisori către prietenii săi numeroși, ca Alecsandri și alții, autorul acestei broșuri ne zugrăvește un suflet mare, care ne uimește, un caracter sobru, care rămâne o pildă, cu variatele lui peripeții.

La sfârșit ni se expune, cu dragoste și bunăvoință, și rolul lui Costache Negri ca poet, — un rol modest, de sigur, dar foarte caracteristic pentru legăturile cu limba și literatura vremii sale.

Suntem mulțumitori autorului acestei condensate cărțului biografice, scrisă ca să improspăteze memoria acestui bărbat merituos. Ceeace ne îndeamnă să mai spunem câteva cuvinte, este însă constatarea, ce trebuie s'o facem, în ceeace ne privește scrierea monografiilor. Într'adevăr, în publicul nostru cel mare, se simte tot mai mult nevoia monografiilor despre fiecare scriitor în parte, căci, sub raportul cunoașterii de aproape a spiritelor mari, ce ne-au precedat în opera culturii naționale, informația este până astăzi foarte puțin completă. Manualele de literatură, prin simplitatea lor dăscălescă și prin lipsa de talent literar, în scrierea lor pentru școalele secundare, nu ne dau convenitele deslușiri. Toată generația asta a lui Costache Negri, cu pleiada de tovarăși creatori de epoce, rămâne, ca întimități și amănunte, aproape o lume moartă. Iată de ce, în loc de a face prea mult sgomot împrejurul nostru, al celor de astăzi și al întregului aparat de laude reciproce, am preferă să vedem pe cei inițiați bine în tainele trecutului, adunând, cu muncă grea, date cu date, adevăruri cu adevăruri, manuscris lângă manuscris și, făurind, cu tot talentul de care sunt capabili, acea galerie de figuri monumentale, de care avem trebuință sufletească. O istorie literară fără monografii, în cari mai întâi marii noștri bărbați sunt fixați în complete amănunte și prezentați în adevărata lor personalitate, nu se poate închipui. Și dela acești mici diletanți, ca d-l Munteanu-Bârlad, care și-a pus toată dragostea în alcătuirea acestor sincere omagii, aduse măreției lui Negri, s'ar putea învăța multe pe acest tărâm!

⊗

Țărănismul literar în discuție. În sfârșit se discută în ziarele Bucureștene ideia „țărănismului” în literatură! Este asta un fapt important în presa din capitală, căci nu se întâmplă în fiecare zi, ca în această presă să se trateze probleme literare de-ale noastre. Discuția par'că vine din vre-o schinteie, ce a străbătut în casa vreunui mare proprietar — vre-o schinteie anume din focul d-lui Zamfirescu — și care a aprins și iritat puțin orgoliul aristocratic. Într'o scrisoare, adresată „Universului”, acest proprietar se jălucește adecă împotriva prozatorilor români de azi, cari „aproape cu toții scriu în nuvelele lor că proprietarul cutare e dușmanul țaranului și a făcut numai rău săteanului, dar nu scriu niciodată, că relele de cari țaranul suferă, sunt venite dela slujbașii statului.” Credem însă că este la mijloc o mică neorientare. După cât putem să observăm, în cele mai multe nuvele nu e vorba de critica boierului. În România se face de obicei o deosebire între boierul de origine și boierul parvenit, sau „ciocoiul”, care de obicei este arândașul și exploatarea țărănimii. În proza noastră de astăzi, zisă „țărănistă”, când vine vorba de boierii vechi, cari se duc împreună cu tradițiile lor, se păstrează de

obicei o deosebită evlavie în descrierea lor și nu este mic numărul de tipuri, simpatice boierești, la seria de tineri nuveliști, mai ales la Moldoveni. Dar disprețul împotriva „ciocoiului“, a „veniturii levantine“, cine poate să-l oprească? Neînțelegerile „cu grecul dela moșie“ există în realitate și este un subiect la ordinea zilei, încât nu poate fi exclus din subiectele atrăgătoare pentru nuveliști. Neapărat că e vorba numai de cei de talent, căci când se amestecă și diletanții, mâna lor nedibace colorează într'adevăr prea tare. Dar rătăcirii de acestea sunt în toate direcțiile literare, orice probleme s'ar trată în ele. Și nu e nici un zor de atâtea teamă, că „tărânișmul“ literar ar putea deocamdată să constituie o primejdie și un motiv de îngrijorare pentru marii proprietari din Regat.

⊗

D-l Grigorovitz profesor la școlile medii din București, de sigur n'are pretenții mari de artist, cu toate că a scris versuri, traducând pe Eminescu și a scris și nuvele și alt material beletristic și narativ. Înșușirea d-sale de căpetenie însă este, că face parte din numărul, așa de redus până astăzi, al bunilor prozatori bucovineni și este un ager cunoscător al stărilor culturale și sufletești din poporul, cu atâtea frumoase însușiri și atâtea suferințe, de sub stăpânirea Austriei. Astăzi, când din toate părțile, se lucrează pe toate cărările la unitatea noastră culturală, este direct îmbucurător, că Bucovina a început să-și dea și ea contribuția sa. Limba literară în Bucovina ia avânt în timpul din urmă, scriitorii de pagini curate răsar din toate părțile, încălziiți de nouăle principii ale unei activități mai pozitive. Când se va face odată o privire asupra acestor năzuințe, d-l Grigorovitz își va avea pagina sa. Spunem această observație în legătură cu o broșură nouă a d-lui Grigorovitz, pe care ne-o trimite spre înregistrare. E vorba de câteva schițe, cuprinse sub titlul „Cum a fost odată“, în cari ne dă tablouri foarte sugestive din trecutul patriei sale. „Târgul Rădăuților“, „Pe valea Siretului“ și „Pe malul Prutului“ se întitulează aceste priviri retrospective, ilustrate în cuvinte și reproduceri fotografice. Pitorescul, dragostea de trecut, interesul economic, social și cultural sunt momentele, cari disting aceste pagini pline de informații pentru cetitori. Cum la noi felul acesta de literatură e mult gustată, nu putem trece, fără să stăruim pentru o dreaptă apreciere a broșurei „Cum a fost odată“, de d-l Em. Grigorovitz.

⊗

Alecsandri și Grénier. S'ar părea că scrisorile inedite ale lui Alecsandri sunt un izvor nepușabil. Mereu crește numărul scrisorilor descoperite, pe unde nici nu te gândești. Foști prieteni de ai poetului nostru, scriitori, oameni de stat, cunoscuți din străinătate, îndeosebi din Franța, lasă pe urma lor răvașe multe și veșnic interesante, cari completează mereu vieța și scrierile autorului „Gintei latine“. Cea din urmă colecție de scrisori necunoscute, într'o broșură de 82 pagini, ne-a dat-o de curând bibliotecarul din Besançon (Franța) d-l Georges Gazier, cuprinzând

32 de inedite, scrise în franțuzește și adresate de Alecsandri amicului său Eduard Grénier. Acest amic al poetului nostru, despre care biografia lui Alecsandri aveau prea puține informații, a fost la rândul său și el un poet cu oarecare trecere. El s'a născut la 1819, s'a distins repede ca poet lamartinian, s'a făcut cunoscut prin mai multe volume de „Suveniri literare“, iar de specialitate a fost diplomat, împlinind în calitate asta diferite misiuni. Pe la 1854 Grénier a primit apoi să fie secretarul particular al prințului Grigore Ghica din Iași, unde s'a stabilit pentru doi ani de zile, timp în care, cultivând legături de prietenie cu Alecsandri și contemporanii lui, a fost unul dintre promotorii francezi în serviciul cauzei principatelor dunărene. El a murit la 1901, lăsându-și manuscrisele în biblioteca din Besançon, de unde editorul numit le-a dat în vileag. Aceste scrisori, în fruntea cărora Gazier a așezat o biografie, redactată în ton simpatice, a lui Alecsandri, sunt scrise între anii 1855 și 1885, ceea ce probează o dragoste statornică între cei doi prieteni. Poetul nostru este și în formele franțuzești ale scrisorii tot așa de elegant, de șăgalnic și de intim, ca în cele românești. Elegant și ireproșabil. Amuzant și informativ. Cu deosebită atențiune pentru convenționalele introduceri și încheieri. Printre multele noutăți de amănunt găsim, alăturat la scrisoarea a XI-a, și o traducere franceză a lui Alecsandri la balada sa populară „Înșiră-te Mărgărite!“

⊗

Studii științifice. La noi apar așa de rar studii și mai ales studii științifice, încât în lipsa de interes, cele 4 fascicule de „Pagini răslețe“ și schițe „Din atmosferă“ ale d-lui Todiciă, sunt aproape nebagate în seamă. Popularizarea științelor în o formă ușoară și accesibilă publicului mare fără pregătirea ce o reclamă studiile științifice, în străinătate are o împărăție tot așa de mare ca însași știința. Nu e ram al științei în care oameni cu pregătire să nu fi cercat să tâlmăcească pe înțelesul tuturor problemele, cari agită mintea cercetătorilor, să nu fi cercat să furișeze în inima cetitorilor „poemul cel mai sublim din câte s'au oferit inteligenței și imaginației omului: descoperirile și generalizările științei moderne“ prezentându-le spiritului sub aspectul lor adevărat. În regat sunt mai multe reviste de popularizare a științei, dar toate acestea sunt aproape necunoscute publicului dela noi, care de cele mai multeori, despre noile descoperiri e încunoștințat la știrile zilei din cutare sau cutare ziar de multeori rău informat asupra chestiilor de interes științific. Câți dintre intelectualii noștri nu au nici cea mai spălăcită idee despre fenomenele electrice, despre telefon pe care poate-l întrebuițează zilnic, telegrafie, telegrafie fără sârmă, fără ca să mai amintim telefotografia, amănunțit descrie în atâtea reviste din străinătate; câți, dintre cărturarii noștri nu știu mai mult și nu-și pot explica fenomenele din natură, altcum decât acei cari n'au avut niciodată parte de binefacerele școlii și privesc cu ochii unui copil lucrurile și vieța din jurul lor. Când ne cugetăm la aceasta trebuie să primim cu brațele deschise orice lucrare de popu-

larizare științifică, chiar și dacă nu ar avea calitățile pe cari le are scrisul d-lui Gavril Todică, cunoscut prin foiletoanele publicate în diferite ziare dela noi. Și „Studiile științifice“ din cele 4 fascicule ale d-sale publicate anul trecut sunt astfel de foiletoane scrise în graiul limpede și bogat al foiletonistului bun, claritate și exactitate în expuneri și o mare variație în alegerea subiectelor. Având în vedere publicul căruia se adresează în cele dintâi pagini arată cât e de trebuincioasă cultura științifică și cât de importantă e știința în cugetarea omenească, discută lipsa unui organ de popularizare și face o dare de seamă despre activitatea diferitelor societăți științifice. Fără pretenția de a fi științifice găsim în „Pagini răslețe“ informațiuni interesante despre poștă, telegraf uneori cu multe jocuri de cuvinte (Fama), despre diferite fenomene electrice și otrăviri, biografii, schițe hazlii (Adrese) ș. a. Partea II. publicată sub titlul: „Din atmosferă“ e mai vrednică de numele studii științifice. În ea se explică diferite fenomene atmosferice și din domeniul meteorologiei. E o scriere atrăgătoare și folositoare, potrivită și ca carte de premiu în clasele superioare ale școlii populare și clasele inferioare ale școlii medii. Titlul de „Studii științifice“ să nu înspăimânte pe nime, în ele nu e decât știință popularizată și d-l Todică sub acest nume voește să ne dea în fiecare an 4 fascicule. Ar fi bine dacă publicul i-ar da tot sprijinul. (S.)

⊗

Școala civilă de fete a „Asociațiunii“ a împlinit 25 de ani de existență. Cu ocazia serbărilor aranjate la încheierea festivă a an. al 25-lea școlar, actualul director, d-l Dr. Vasile Bologa, a citit istoricul înființării și dezvoltării școlii, expunând în amănunte toate greutățile cu cari s'au luptat entuziaștii întemeietori. Studiul temeinic al d-lui Bologa, care studiu va apărea în anuarul școlii și în revista „Transilvania“, reoglădește toate eforturile făcute pentru a întemeia acest așezământ cultural, care a avut o influență atât de binefăcătoare asupra educației femeilor din clasa cărturării noastre. E destul să amintim că în cursul celor 25 de ani, la școala „Asociațiunii“ au urmat 2308 de eleve, iar în internatul școlii au fost adăpostite 1543 de eleve din diferite ținuturi locuite de Români. Numai acela care cunoaște educația și instrucția solidă ce se dă fetelor în această școală poate aprecia influența hotărâtoare ce-a avut-o această școală în evoluția noastră culturală. Cei ce-au întemeiat acest așezământ de educație pot fi mândri de opera săvârșită, căci astăzi școala „Asociațiunii“ e cea dintâiu școală de fete românească dintre toate câte le avem. Chiar și străinii n'au decât cuvinte de laudă și de admirație pentru ea. Deci se cuvine să recunoaștem munca săvârșită de toți dascălii, cari au stat în serviciul acestei școli și mai ales cea săvârșită de directoara internatului, d-șoara Elena Petrașcu, de directorul, domnul Dr. Vasile Bologa și de întreg corpul didactic de astăzi, cari toți împreună n'au cruțat nici o jertfă morală și adeseori chiar materială ca să facă din instituțiunea ce le-a fost încredințată o instituțiune de

model. Întreg neamul românesc datorează acestor apostoli o adâncă recunoștință, căci ei au făcut educația multor mame în ultimul sfert de veac și, prin urmare, ei au pus cea dintâiu temelie românească culturii superioare din familiile noastre. Dacă influența acestei școli nu se simte pretutindeni, nu e vina ei, ci a părinților cari și-au dus odraslele la străini. Nădăduim că în viitor toți părinții cari doresc să-și crească copilele într'un spirit românesc superior le vor trimite la școala „Asociațiunii“.

Încheierea festivă a an. al 25-lea s'a serbat printr'un concert și o reprezentație teatrală din partea elevelor școlii, Miercuri seara în 28 lunie n. Elevele au cântat la pian și au jucat două piese drăguțe: „Urmările unei Minciuni“ și „Artistele“. Prestațiunile elevelor au fost mulțumitoare. D-șoara directoară și profesoarele de pian primească felicitările, iar elevele aplauzele noastre și pe-această cale. La concert am auzit și pe d-na Triteanu, fostă elevă a școlii. A cântat Aria din „Samson și Dalila“ de Saint Saëns, „De ce nu-mi vii“ și „Mândruțică de demult“ de G. Dima și „Ce te legeni codrule“ de Scheletti. Artista noastră a făcut progrese frumoase. Vocea e mai mlădioasă și mai disciplinată, nuanțările mai fine, interpretările mai juste. Poate cântecele românești prea dorește să le facă artistice, prea le desbracă de nota lor genuină populară, în felul cum le interpretează. Altfel d-na Triteanu e o divă, pentru care nu poți avea destule sentimente de admirație.

Joi, în 29 lunie n. la orele 11 a. m. d-l director Bologa a citit istoricul școlii, iar elevele au cântat în cor. Dirigenta, d-șoara Delia Olariu și-a dat toată silința să instrueze vocile arginții și în bună parte a reușit.

La ambele serbări ținute în sala festivă a Muzeului Asociațiunii a fost lume multă, mai ales părinți, cari au rămas pe deplin mulțumiți cu educația și instrucția ce o primesc elevele în școala „Asociațiunii“.

⊗

Un poem de Costache Negruzzi. Numărul din urmă al „Convorbirilor literare“ aduce o frumoasă contribuție istorico-literară. D-l E. Lovinescu publică adevărat o lucrare necunoscută în versuri, scrisă de C. Negruzzi în prima lui tinerețe. E vorba de poemul lui Voltaire „Memnon“, tradus în versuri din grecește, la anul 1823. Poemul acesta s'a aflat printre manuscrisele „Academiei Române“, în două exemplare și făcea odinioară parte din biblioteca cunoscutului scriitor și antiunionist Istrati. Pe baza celor două variante, d-l profesor Lovinescu tipărește acum această prețioasă pagină din scrierile lui Negruzzi, autorul, care se desvâlește din ce în ce mai simpatic, mai productiv și mai cunoscător de bună limbă românească, decât se știa mai înainte din manualele de literatură.

⊗

Scrisori inedite de Niță Popovici. Revista „Educativ“, organul învățătorilor din diecesa Caransebeșului, ne surprinde în ultimele sale numere cu câteva scrisori inedite din condeiul regretatului nostru poet și prozator Niță Popovici-Bănățeanul. S'au tipărit până acum cinci scrisori, de un interes deosebit pentru

cunoașterea talentului acestuia, stîns în floarea vârstei. Ele datează din 1889 și sunt adresate unui prieten contemporan, d-lui Avram Corcea, preot în Coștei. Student încă pe-atunci, la Caransebeș, poetul tratează lucruri variate în scrisorile sale. Vorbește despre obiceiurile din sânul societăților studențești. Amintește de primele sale începuturi, cu poezii în proză, iscălite „Oreste“ la „Tribuna“ și de incurajările, de cari a avut parte prin d-l Slavici. În notițele sale Popovici ne lasă aici urme despre vasta lui orientare în literatura universală. În genere toate reflexiile sunt așternute cu o grabă nervoasă pe hârtiile aceste colbuite, din cari ni se oprește însă în memorie mai cu seamă următorul pasagiu despre el însuș:

„Eu, dragă, prea puțin dau pe „eu“-l meu. Lucru, care, de ai fi trăit în societatea mea numai trei luni, te-ar fi uimit. Om bun, desinteresat, moale chiar, prea puțin țin la mine. Dușmanului chiar îi fac bine și mă bucur când îi pot face. Puțin îmi pasă ce zice și ce cugetă despre mine. Și nu mă supăr dacă nu-mi dă ce-i al meu; nu mă mîniu nici dacă ia și din ce-i al meu. Și tocmai pentru asta mă fac foc, mă întărit, când văd pe alții atât de interesați pentru persoana lor și atât de setoși de sarbede nimicuri. Învăpăiat naționalist, înfocat aderent al ideilor mari, lupt din toate puterile mele numai pentru obștescul bine, sigur fiind, că în succes voi afla și mi se va da și mie puțină parte. Om, cum te vei convinge mai târziu, iubite prietene, puținii vor fi cu atâta tărie și putere sufletească în luptă și — cu atâta nepăsare de viață și de soarta lui! Veni-vor vremi, când nu eu, ci faptele mele îți vor dovedi aceste“.

Originalele scrisorilor ar fi de dorit să se trimită și să se păstreze la „Muzeul Asociațiunii“.

✘

Turneul Bârsan. În mișcarea noastră artistică se va pomeni cu cinste numele Bârsan, care ani de-a rândul a cutrierat oraș după oraș ca să propovăduiască dragostea de artă adevărată. Soților Bârsan le revine meritul că în zilele noastre au obișnuit publicul dela noi cu teatrul românesc, ei au fost propagatorii culturii românești prin teatru. Nici laurii dobândiți pe scena „Teatrului Național“ din București nu i-au putut face să-și uite de noi. Și astăzi trec cu drag Carpații și procură publicului nostru câteva clipe senine cu jocul lor artistic. În vara acestui an s'au hotărît să facă un turneu cu două piese străine: Răzbunarea lui Labiche, o comedie cu haz, și Vânturătorii mării de Richopin, o piesă plină de poezie. I-am văzut și noi în Sibiu, însoțiți de d-șoara Brașoveanu, sora d-nei Bârsan, și de d-nii Mărculescu și Tanco-vici, doi artiști tineri, cu însușiri și pregătiri frumoase. Publicul din Sibiu de astădată i-a primit cu multă căldură. În cele două seri sala festivă a Muzeului Asociațiunii eră plină de lume. Prezența unui număr mare de meseriași a făcut o impresie excelentă asupra celor ce urmăresc cu interes educația lor națională. Străduințele d-lui Tordășianu, a cărui neobosită activitate nu e apreciată după merit, iată că încep să rodească. E un semn îmbucurător că meseriașii ro-

mâni din Sibiu încep să simtă nevoia unei culturi românești.

Amândouă piesele au fost jucate foarte bine. Ne-a impresionat mai ales jocul d-nei Bârsan, care astăzi e una dintre cele mai bune artiste ale „Teatrului Național“ din București, iar sora d-nei Bârsan dovedește serioase însușiri artistice, cari ar merita să fie cultivate.

Soții Bârsan și trupa lor au făcut din nou o faptă culturală serioasă pentru care trebuie să le mulțumim cu toții din inimă.

✘

N. Iorga. D-l Nicolae Iorga a împlinit vârsta bărbăției de 40 de ani. Unii dintre admiratorii d-sale s'au crezut datori să-l sărbătorească din acest prilej. Închinările omagiale au început aici la noi, unde, în vremea din urmă, entuziasmul față de excepționala d-sale personalitate scăzuse, dar nu dispăruse cu totul. A fost de ajuns să ajungă o vârstă, care de obicei nu se sărbătorește, ca ziarele dela noi să-i dedice numere întregi sau să-l proslăvească în articole prime. Foile „Tribuna“ și „Românul“, cele două rivale din Arad, s'au luat la întrecere în osanale. Fiecare i-a dedicat câteun număr. La picioarele d-lui Iorga s'au întâlnit ca două surori gemene în sentimentele de admirație. Și d-l Iorga, emoționat, n'a știut căreia să-i zămbească mai părintește. De aceea le-a sfătuit să se impace, netezându-le la amândouă creștetele de Meduze.

Nici cei din România n'au lăsat să treacă cei 40 de ani împliniți ai d-lui Iorga fără să-i sărbătorească. Dar avem impresia că închinările de acolo au fost determinate mai mult de instinctul de imitație, decât de spontaneitatea sentimentelor de admirație curată.

Cu toate că această revistă se reține dela sărbătorirea d-lui Iorga, totuș recunoaștem uriașa d-sale personalitate, care în istoria noastră culturală va însemna strălucirea unui geniu ce a luminat atâtea cărări ale gândirii și simțirii poporului nostru. Ne reținem dela sărbătorirea d-lui Iorga cu multă părere de rău, fiindcă un admirator al d-sale a găsit de cuviință să ne comunice o insultă a d-sale tocmai când eram pregătiți să-i iertăm „împăratului cugetării românești“ — cum l-am numit altădată — toate nedreptățile cu care a învrednicit munca noastră modestă și cinstită. Dar când un om, fie el chiar și genial, persistă a-ți trimite insulte așa din bun senin, fără să aibă absolut nici un motiv, nu-ți rămâne decât să ții mai mult la mândria ta, să-ți vezi de drum, fără a-ți ridică pălăria în fața lui. Poate îți pare rău, dar n'ai încătrău...

✘

Un umorist ardelean. În câteva foi populare cetim, de câțva timp încoace, niște amintiri glumețe dela școală. Autorul acestor amintiri, care iscălește De-sub-Surul, fără să fie un literat cu pretenții, este totuș un admirabil povestitor primitiv și știe, în mod cu totul original, să împletească situații baroce din trecutul său de pe la școlile din Blaj, sau de aiurea. Sunt apropo-uri minunate, întâmplări naive, dar pline de haz, pe cari le redă, cu o coloratură cu totul locală. Reținem întâmplător dint'o scenă de botanizare a elevilor gimnaziali din Blaj pe 1885 următorul epizod.

Cică vreo trei elevi din trupa excursionistă s'au ră-tăcit la Hususeu, au încins acolo un chef studentesc, după vechiul tipic și, ca scuză cătră ceialalți colegi ai lor, le-au adresat următoarea carte poștală în limba latinească culinară:

„Servus fratres! Parve nec invideo sine me liber ibis ad colegas, hei mihi, quod domino, non licet ire tuo. Inde toro noster amicus sic orsus ab alto“:

„Nostima comedia jacetur. Tres studiosi fecerunt unam praealabilam visitam hotello comunali, ubi bi-bunt multum vinum ut certantur et stăpănum insulta-verunt. Stăpănus insultatus non status nepasatorius sed dixit: „Quo usque tandem abutere patientia mea, Cati et Lina, ubi fuissetis?“ Et captavit primum cio-magum et dedit unde potutus, fine cum pede ad pos-teriolem dimitit studiosos porta et dixit ultimatium; „alivanti carnalii!“

„De inde sermani studiosii admirati sunt coram populo.

„Primus studiosus vezutus est cum pălăriam turtitam et nasum belitum, secundus cum buzani ruptam et falcam legatum, tertius totale desbrăcatus“.

„Saluto colegialiter,
„herbarii colector:
„Trifolium Sativum“.

D-l De-sub-Surul, care cultivă acest gen de amintiri de multă vreme, n'ar face rău, să le adune într'un volum.

⊗

Hore și chiuituri din Bucovina. A fost desigur un semn de meritață pietate pentru memoria regretatului folclorist și academician Sim. Fl. Marian, când Academia Română s'a hotărât să-i tipărească și opera postumă, pe care o terminase scurt înainte de moartea sa. Printre materialurile etnografice cu care marele muncitor pe acest teren a adunat, noul și ul-timul volum al răposatului conține o serie bine aleasă și bine ordonată de cântece populare și de felurite catrene, întrebuițate de popor ca chiuituri la horă prin Bucovina. Fiul fostului academician, d-l Liviu Marian ne dă, ca introducere, deslușiri prețioase despre viața și activitatea părintelui său, care „a muncit cinstit și încordat o vieață de om, pentru a muri sărac“. Dealtfel, față de inasă editarea acestei cărți folcloristice, precum și a altora din timpul din urmă de cătră Academie, ne pare bine să vedem cum în această înaltă instituțiune tot se mai cultivă cu stă-ruință genul acesta popular și tot se mai arată in-teres special pentru comorile sufletești ale poporului, cu toate că unul dintre membri săi, d-l Zamfirescu, a încercat să pornească o propagandă împotriva po-eziei populare și a combătut în faimosul său discurs de recepție, până și activitatea lui Alecsandri și me-ritele lui pentru literatura populară. Monografiile et-nografico-folcloristice din viața poporului, tipărite de Academie, sunt directe desmințiri la încercarea ca-priciosului ei membru de a trivializă valoarea acestei podoabe.

.....

Poșta redacției.

— *Manuscrisele nu se înapoiază.* —

M. Ne-ar face o deosebită plăcere, dacă am primi dela d-voastră versuri impecabile și cu mai multe note de originalitate. Publicăm:

În amurg.

S'aude cântec de tălăngi
Se lasă inserarea.
Se cerne floarea de pe crengi
De-mi troină cărarea.

Se 'nstrună coarde în amurg
În glasuri de tropare.
Se 'nstrună coarde în amurg,
S'aud izvoarele cum curg
Cu fremătări ușoare.

Și'n suflet glas se 'mbie lin
Ca 'n vâl de mângăiere.
..Și'n suflet glas se 'mbie lin:
— Cobori în jos amurg senin
Coboară-te 'n tăcere...

E. E. Iubirea de pământ a conului Mihalache e bine zugrăvită și simpatică. Schița are, însă, câteva scăderi de formă. Cu toate acestea merită să o publicați într'o revistă sau ziar dela d-voastră.

D. P. Prea sunteți erotic... Se revoltă cetitoarele. Reproducem una dintre strofele mai discrete:

Și nani, nani, nani
Prin sărutări să-ți zic
Și 'ncet, să nu te sperii,
Să te mai strâng un pic.

.....

Bibliografie.

Ovid Densușianu, *Tradiții și legende populare.* „Biblioteca pentru toți“.

I. E. Torouțiu, *Românii și clasa intelectuală din Bucovina.* Edit. soc. „Junimea“. Cernăuți 1911. Prețul: 1 cor.

Vasile Mihăilescu, *Directorii școalelor secundare.* Vălenii-de-munte 1911. Prețul 1 Leu.

Ion Dragoslav, *Învățați și meserii.* „Bibl. pop. a Adm. Domeniilor Coroanei“. 1911.

Raportul anual al soc. Meseriașilor români din Blaj pe 1910.

V. al Mariei, *Pentru sfânta Direptate,* dramă în 4 acte. București 1911. Prețul Lei 1.25.

Vasile Pârvan, *Contribuțiuni epigrafice la istoria creștinismului daco-roman.* București 1911.

D. Vasiliu-Bacău, *Biblioteca Națională* Nr. 33 - 35, *Economica națională, Basarabia, Cronicarii români.* Prețul: 30 bani.

D. Anghel, *Povestea celor necăjiți.* București. Bibl. „Lumina“. Prețul: 30 bani.

Baronul de Münchhausen, *Minunatele isprăvi vânătoarești.* „Bibl. pentru toți“ 579.